DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOMINIKÁNSKÝ KLÁŠTER, PRAHA-LYSOLAJE

JAN ALINČE

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

KČVUT PRAHA 23-II-2012

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: JAN ALINČE

datum narození: 6.5.1986

akademický rok / semestr: 2011/2012, LETNÍ SEMESTR
ústav: 15129 ÚSTAV NAVRHOVÁNÍ III
vedoucí diplomové práce: PROF. ING. ARCH. LADISLAV LÁBUS

téma diplomové práce: DOMINIKÁNSKÝ KLÁŠTER
viz přihláška na DP

zadání diplomové práce:

1/popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení
2/popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování
3/seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

1) Zadáním diplomního projektu je novostavba kláštera pro komunitu sester dominikánského řádu v Praze Vysočanech. Součástí projektu bude i návrh nad podobou urbanistické struktury očekávané výstavby rodinných domů na sousedních pozemcích.
2) Výsledkem práce bude studie novostavby kláštera a hmotová urbanistická studie rodinného bydlení na sousedních pozemcích. Výstupem bude textová zpráva, výkresová dokumentace stavby kláštera v podrobnosti odpovídající měřítku 1:100 (1:200) doplněná o analýzy typologie a místa stavby, vizualizace stavby, pohledová schémata a další jedna část stavby bude rozpracována ve větší podrobnosti včetně architektonického detailu.
3) Součástí odevzdávky bude také hrubý model stavby v podrobnosti odpovídající měřítku 1:100 (1:200). Projekt kláštera bude zasazen do situace a vizualizací popisujících novou navrhovanou urbanistickou strukturu na sousedních pozemc

Datum a podpis studenta

23.2.2012

Datum a podpis vedoucího DP

23.2.2012

Datum a podpis děkana FA ČVUT

registrováno studijním oddělením dne

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
Autor, diplomant: Bc. Jan Alinče AR 2011/2012, LS **Název diplomové práce:** (ČJ) Dominikánský klášter v Praze-Lysolajích (AJ) Dominican nunnery in Prague-Lysolaje **Jazyk práce:** český	
Vedoucí práce: **Oponent práce:**	Prof. Ing. arch. Ladislav Lábus **Ústav:** 15129 Navrhování III Ing. arch. Mgr. Norbert Schmidt
Klíčová slova (česká):	klášter, dominikáni, sakrální stavby, Praha-Lysolaje, krajinný kontext
Anotace (česká):	Předmětem diplomové práce je návrh novostavby kláštera pro komunitu kontemplativních mnišek dominikánského řádu v Praze-Lysolajích. Architektura je zakotvena v dlouhé řádové tradici, nadto má být srozumitelná a věrohodná pro současnou veřejnost. Klášterní areál kontemplativních mnišek, i díky svému krajinnému a urbánnímu kontextu, nevybízí k náhodné návštěvě, ale v různých úrovních intimity přijímá ty, kteří o kontakt projeví zájem.
Anotace (anglická):	The subject of this thesis is an architectural proposal for a new nunnery building for a community of contemplative nuns of Dominican order in Prague-Lysolaje. The architecture is rooted in long monastic tradition, besides it shall stay comprehensible and presentive for today's public. The convent's premises do not, thanks to their landscape and urban context, urge for a causeless visit. With various levels of intimacy it, however, welcomes those showing a concern.

Prohlášení autora
Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“ *(Celý text metodického pokynu je na www FA studium/ke stažení)*

V Praze dne 18. května 2012

.....
podpis autora-diplomanta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOMINIKÁNSKÝ KLÁŠTER, PRAHA-LYSOLAJE

BC. JAN ALINČE

Fakulta Architektury ČVUT, 05.2012

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Ladislav Lábus
Akad. arch. Michal Šrámek

Konzultace: Ing. Marcela Koukolová a Ing. Jiří Mráz
FA ČVUT, téma: konstrukční řešení

PhDr. Miroslav Kunštát, PhD.
Institutu mezinárodních studií FSV UK, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR / téma: církevní stavby

Ing. Miloš Majer
téma: *koncept vytápění a větrání*

PhDr. Vratislav Jiljí Slezák
překladatel a pedagog, téma: mnišky dominikánky v Praze-Lysolajích, život v klášteře, klášterní kaple

Ing. Eva Vodrážková
Atelier zahradní tvorby, téma: koncept klášterní zahrady, přístupové cesty ke klášteru (alej), předprostory

Ing. Karel Zinke
poradenství v oblasti požární ochrany, téma: požární ochrana

Kontakt: alince.jan@gmail.com
+420 728 484 499

Děkuji za vstřícný přístup těm, s jejichž pomocí bylo možné tuto diplomovou práci dokončit. Děkuji konzultantům za ochotu, věnovaný čas a cenné informace. Zvláštní poděkování patří panu prof. Ing. arch. Ladislavu Lábusovi a panu Akad. arch. Michalu Šrámkovi za podnětné odborné vedení a podporu projektu.

OBSAH

	Zadání	7
REŠERŠE	Dominikánský řád	9
	Vývoj benediktýnského kláštera jako typologického standardu	10
	Kláštery dvacátého století	13
	Slovník vybraných výrazů	16
	Použitá literatura	18
ANALÝZY	Problémový výkres	20
	Dokumentace vedení veřejného plynovodu (PPD a.s.)	21
	Širší vztahy	22
	Fotodokumentace	23
	Vlastnictví pozemků	24
	Historické mapy	25
KONCEPT	Teze a odpovědi	27
	Urbanistický koncept	28
	Hmotový koncept	29
	Skicy	30-32
NÁVRH	Text	34-35
	Širší vztahy	36
	Koordinační situace	37
	Situace	38
	Půdorys 1.PP	39
	Půdorys 1.NP	40
	Půdorys 2.NP	41
	Pohledy V,Z	42
	Pohledy S,J	43
	Řezy A,B	44
	Řezy C,D	45
	Cela půdorys	46
	Cela interier	47-48
	Cela koupelna	49
	Statické schéma	50
	Schéma požární ochrany	51
	Schéma vytápění a větrání	52
	Zahrada	53
	Zákresy / vizualizace - přehed záběrů	54
	Zákresy / vizualizace	55-63
	Fotografie modelu	64-65
	Závěr	66

Zadáním diplomního projektu je návrh novostavby kláštera pro komunitu kontemplativních mnišek dominikánského řádu. Zadaný pozemek číslo 450/1 leží v Praze v katastrálním území Lysolaje. Pozemek je mírně svažitý směrem k jihovýchodu, jeho celková výměra je 15 573 m^2.

Součástí zadání je i urbanistické řešení příjezdu ke klášteru po obslužné komunikaci vedoucí po sousedním pozemku číslo 450/4 a současně s tím související návrh parcelace pro výstavbu rodinných domů na části tohoto pozemku podél nově vzniklé komunikace.

M 1:5000 (A3)

ZADÁNÍ

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

REŠERŠE

1
Dominikánský řád

1.1 Organizace a struktura řádu

Řád bratří kazatelů

Řehole

Sv. Augustina s vlastními konstitucemi (nejstarší z roku 1228 s prvky premonstrátských stanov)

Patroni řádu

Panna Maria, sv. Dominik a další řádoví světci a blahoslavení (sv. Tomáš Akvinský)

Řád byl založen „pro kázání a pro spásu duší". Jeho hlavním cílem je hlásání evangelia a nejvyšší povinností každého dominikána je kázat, studovat a vést k víře a jejímu prohlubování. Veškerá činnost členů řádu musí směřovat k Božímu slovu. Důraz je kladen na studium a vědeckou práci, na slavení liturgie a modlitbu. Ta je buď veřejná (liturgická) nebo osobní.

Mimořádné místo v řádové spiritualitě zaujímá kontemplace. Tuto ideu shrnul sv. Tomáš Akvinský v programu řádu - contemplata aliis tradere (rozjímané předávat jiným). Kněžský aspekt je zastoupen především ve vysvětlování pravd víry a upevňování ve víře.

Nejvýznamnějším prvkem života dominikánů je apoštolský způsob života. Neustále kázat, šířit pravdy Božím slovem i příkladem je posláním bratří kazatelů. Každý bratr je samostatným a zodpovědným členem řádu, v jeho životě má tedy nezastupitelné místo kajícnost a snaha o dokonalost.

Všechny prvky jsou spojeny v jeden celek: apoštolský způsob života, společný život, zachovávání evangelních rad, společnou (chórovou) liturgii, ustavičné studium, modlitbu, chudobu a vytrvání v řeholní observanci.

Hesla

VERITAS (pravda)

CONTEMPLATA ALIIS TRADERE (rozjímané předávat jiným)

LAUDARE, BENEDICERE, PRAEDICARE (chváliti, blahořečiti, kázati)

Oděv (bratři)

Bílý hábit (tunika) přepásaný koženým řemenem se zavěšeným patnáctidesátkovým růžencem, bílý škapulíř a límec téže barvy s kapucí. Na cesty mimo dům a v zimě do chóru černý plášť (cappa) s kapucí.

Řád kazatelů má v rámci církve autonomní postavení, řeholní kněží stojí mimo diecézní klérus, jsou spolupracovníky biskupa, nikoli jeho podřízenými.

Nejvyšší výkonnou, legislativní a soudní autoritou řádu je generální kapitula, která se schází jednou za tři roky. Skládá se z převorů jednotlivých provincií a dalších volených zastupitelů. Generální kapitule předsedá magistr, ten je pouze „první mezi rovnými", nemá výsadní postavení. V čele řádu stojí generální magistr, který je podřízen pouze papeži. Je volen kapitulou na devět let. V řízení řádu mu pomáhá rada, jejíž deset členů se nazývá asistenty. Generální magistr sídlí v Římě.

Středním článkem v řádové organizaci jsou provincie, tedy spojení konventů jednoho administrativního celku, přičemž tato území se nemusí shodovat s hranicemi konkrétního státu. Každá provincie musí mít alespoň tři konventy. V čele stojí provinciál, který je volen provinciální kapitulou na čtyři roky. Provinciál má také svou radu. Provinciální kapitula se skládá z převorů a dalších zástupců jednotlivých konventů provincie. Definitor (důvěrník) je volen Provinciální kapitulou a vytváří orgán přijímající např. stížnosti na provinciála s možností jeho odvolání.

Základní složkou struktury řádu je konvent (z latinského conventus - sejití), který je samostatnou správní jednotkou. V něm dominikáni společně žijí, modlí se a pracují. Konvent musí mít nejméně šest řeholníků. V čele konventu stojí převor. Převor klášter formálně vede a zastupuje ho navenek. Má svou konventní radu. V každém konventu jsou mezi jeho členy rozděleny úkoly a funkce jako: syndicus conventus (správce majetku), bibliothecarius (knihovník), archivista (archivář), chronista (kronikář), infirmarius (špitálník). O vzdělání komunity pečuje lector. V čele menších řeholních domů stojí buď superior nebo vikář.

Dominikáni se dělí na kněze/bratry, na trvalé jáhny a laické bratry. Každý dominikán složením řeholních slibů slibuje poslušnost generálnímu představenému a odevzdává se do služeb pro potřeby řádu.
V každém konventu je klauzura, tedy místo kde bratři v soukromí a bez zásahů zvenčí studují, modlí se a spí. Mlčení (silentium) je předepsáno pro určité prostory kláštera a také v určitých časech (pro kontemplaci a studium). Bratři společně stolují a odpočívají.

Uchazeč o vstup do řádu musí podat žádost o přijetí. Je pozván do přednoviciátu, který trvá asi půl roku, během této doby postulant (čekatel) pozorováním a rozhovory získává informace o životě v řádu. Následují pohovory, souhlasí-li komunita je přijat do noviciátu, který trvá jeden rok. Začíná obláčkou (oblečením řeholního roucha) a přijetím řeholního jména. Po uplynutí noviciátu skládá první řeholní sliby na jeden/dva/tři roky. Teprve poté skládá uchazeč slavné sliby, sliby poslušnosti, čistoty a chudoby. (Buben M. M., 2006) Co se týče oragnizace komunity je situace v ženských klášterech podobná, poslání a s ním spojený způsob života jsou potom do značné míry odlišné. Muži dominikáni, také bratři kazatelé, vždy měli za úkol aktivně šířit slovo Boží, zatímco kontemplativní mnišky téhož řádu žili v přísné klausuře, věnovali se studiu, práci a modlitbou vytvářely svým bratrům i lidem potřebným duchovní zázemí.

1.2 Dějiny řádu

Řád kazatelů byl založen sv. Dominikem, po němž dostal i své jméno. Narodil se někdy okolo roku 1175. Asi ve 22 letech věku se stal knězem a pak kanovníkem kapituly katedrály v Osmě (El Burgo de Osma). Po setkáních s pohany a heretiky se sv. Dominik při modlitbách ptával: „Pane, co se stane s hříšníky?" a rozhodl se bludaře přesvědčovat. Hereze zachvátila všechny vrstvy obyvatelstva. Svatý stolec vysílal mezi bludaře misionáře, ale ti, protože vystupovali s okázalostí, neměli úspěch. Sv. Dominik a biskup Diego se dohodli, že se bludařům musí přizpůsobit alespoň způsobem života. Chodili pěšky, bez peněz a snažili se pouze vysvětlovat pravdy pravé víry. Přes nevelké úspěchy setrval sv. Dominik a usadil se ve vsi Prouille na území dnešní Francie. Shromáždil několik žen, které se modlily za zdar jeho díla. Světec pro ně poté založil klášter, který se stal kolébkou dominikánských mnišek (II.řád) i základnou pro další misie. Sv. Dominik nehlásal válku, ale lásku ke Kristu a k bližnímu po celém kraji. Odmítl biskupský úřad, chtěl zůstat nesvázán s církevním úřadem. Dominik viděl jak malý úspěch měla hrubá síla při obracení kacířů při provedených křížových výpravách a nabyl přesvědčení, že mnohem účinnější bude horlivé kázání slova Božího. V roce 1209 zorganizoval Dominik spolek ochránců víry. Cílem bylo chránit slovem i skutkem víru proti nevěřícím. Časem se z toho společenství stal III. Řád sv. Dominika. Pod svou ochranu jako kazatele ve své diecézi vzal Dominika a několik jeho druhů biskup Fulk v Toulouse. Dominik nařídil bratrům studovat a spolu s Fulkem odjet do Říma k papeži se žádostí o potvrzení řádu. Pro řeholní komunity nesměly existovat jiné řehole než Benediktova a Augustinova, Dominik tedy s druhy zvolili

jako nejpatřičnější řeholi sv. Augustina, jež svou obecností a důrazem na bratrskou lásku a modlitbu vyhovovala novému společenství.

Bulou Religiosam vitam eligentibus z roku 1216 potvrdil papež Honorius III. nový řád - bratry kazatele. Nový řád byl určen na pomoc biskupům a stal se prvním apoštolským řádem v dějinách církve. Sv. Dominik přednostně zřizoval konventy v univerzitních městech (Paříž, Bologna, Valencie, Oxford apod.) a do řádu přijímal univerzitní studenty. Na letnice 1220 byla do Bologne svolána první generální kapitula řádu. Tam byly dohodnuty důležité zásady, které platí dodnes. Mobilita dominikánů byla zajištěna tím, že postulant vstupoval do řádu, nikoli do některého z klášterů - nebyl tedy vázán na místo. Bylo stanoveno, že řád nevlastnil žádné statky. Kapitula rozhodla o organizaci řádu. Na druhé kapitule o rok později bylo ustanoveno osm provincií. Sv. Dominik zemřel roku 1221. Přinesl do církve nové impulsy. Konventy byly zakládány jen ve městech, na obvodu, při hradbách. Pro řádové kostely se stal charakteristický dlouhý presbytář, kde bratři vykonávali chórové modlitby. Největšího rozmachu dosáhli dominikáni ve 13. století. Prestiž řádu stoupala. Největším zjevem řádu kazatelů se stal sv. Tomáš Akvinský, který se narodil okolo roku 1225. Celý život učil, vědecky pracoval a psal. Sv. Tomáš Akvinský představuje vrchol scholastiky a katolické teologie.

Časem vzniklo nepřátelství části diecézního kléru vůči žebravým řádům, které ve městech silně konkurovaly farnostem a ekonomicky je oslabovali. Rivalita mezi diecézním klérem a žebravými řády se táhla celým 14. stoletím. Ztráta možnosti působit ve farních chrámech si vynutila potřebu stavět vlastní velké kostely. Navzdory všem útokům prestiž dominikánů neutrpěla.

Pro svou teologickou vyspělost byli členové řádu pověřeni také inkvizicí.

Mnohem méně kontroverzní kapitolou řádu kazatelů jsou misie. Obohacovaly západní Evropu o nové poznatky. Tyto cesty podnítily např. studium orientálních jazyků.

Století čtrnácté znamenalo pro řád krizi, také kvůli epidemii hlízového moru v roce 1347. Dalším důvodem byla skutečnost že od 14. století začaly dominikánské kláštery vlastnit pozemky, dědičné nájmy, roční důchody a pevné zdroje příjmů. Neutěšený stav řádového života vyvolal pokusy o reformy. Došlo k opuštění principů ustanovení z dob počátků řádu, která zdůrazňovala, s poukazem na nedostatek financí, maximální prostoru a skromnost řádových staveb. Dochází také k rušení společných dormitářů a ke zřizování individuálních cel. Nastupující renesance podnítila u dominikánů zájem o knihy a začaly vznikat cenné a rozsáhlé knihovny.

Dějiny řádu v 16. století jsou ve znamení misií (Amerika, Afrika, Cejlon, Siam, atd.) a protestantské reformace.

S nástupem absolutismu v 17. století ztráceli dominikáni na evropských dvorech politický vliv. Nově zakládané konventy byly v době baroka sice také stavěny při městských hradbách, ale ne již jako součást opevnění, ale jako samostatné areály. Neobjevují se již tak dlouhé chóry jako u gotických chrámů, které bývaly někdy stejně Dlouhé jako vlastní loď. Na počátku 18. století měl řád dominikánů 45 provincií a asi 20.000 členů. Druhá polovina 18. století přinesla řádu potíže. Panovníci po celé Evropě zrušili řadu konventů a řádový život byl paralyzován - došlo k ochromení misií.

19. století a počátek 20. století proběhl ve znamení postupu nepřátel církve proti řádu kazatelů. Vlády států násilně zabraly několik klášterů. V roce 1910 měl řád asi 4.500 členů žijících ve 30 provinciích a 415 konventech. Řád v tu dobu spravoval tři univerzity (Řím, Freiburg, Manila) a 14 gymnázií.
Za druhé světové války ztratilo život velké množství dominikánů a později komunizmus ve střední a východní Evropě potlačil tamní řádový život. Roku 1949 se poprvé konala generální kapitula řádu mimo Evropu a to ve Washingtonu, D.C., USA.

Dnes řád spravuje dvě univerzity (Řím a Manila) a několik studijních institutů. Má kolem 8.000 bratří. (Buben M. M., 2006)

2
Vývoj benediktinského kláštera jako typologického standardu

2.1 Vývoj benediktinského kláštera

Začátky řeholního života jsou spjaty s poustevnictvím v prvních staletích našeho letopočtu. Na počátku pozdějších organizovaných řeholních komunit stála myšlenka společného soužití lidí prchajících z náboženských důvodů od společnosti. Okolo roku 300 vznikla asi první taková komunita v egyptské lokalitě Tabernisi. Komunity tohoto druhu žily v jakýchsi vesnicích, kde se princip poustevnictví jako útěku od společnosti uchoval v tom, že mniši a jeptišky obývali každý svou chatrč. Všichni obyvatelé se však poprvé účastnili řady společných akcí jako modlitba, práce a stolování. To jsou základy mnišského soužití (vita communis – společný život).

Další významný krok ve vývoji mnišství znamenal vznik prvních řeholí (Augustinova). Společný život se dělí na časové úseky, které jsou určeny modlitbě, práci a četbě Písma. Zdůrazňují se mnišské ctnosti jako jsou pokora, mlčení, zdrženlivost a poslušnost.

Signál nového vývoje se objevil v řeholním textu Regula Magistrí (6.stol.), který charakterizuje jednotlivé úseky dne klášterní komunity, která má 12 mnichů s opatem v čele. Text ukončuje dlouhé období s akcentem na jednotlivce a zahajuje etapu vitae communis jako skutečného společenství jakési pozdně antické velkorodiny s otcem v čele. Regula communis se stala vzorem pro další velkou řeholi, tu Benedikta z Nurie (†547), která tvoří základ západního mnišství. Oproti předchozím jednoznačným zákazům staví tendence: mlčení/mlčenlivost, chudoba/úspornost, atd. Významné je sdlení článků 4 a 66, ve kterých se Benediktův klášter přirovnává k dokonalé dílně s racionálním uspořádáním staveb. V těchto konstatování je potřeba hledat ideový počátek schématu benediktýnského kláštera, které nastoupilo na místo málo organizovaných shluků staveb starších komunit. Benediktinské mnišství se stalo v 8. století zásluhou Karla Velikého uznávanou normou mnišského života vůbec. Definitivnost podoby benediktinského mnišství je spojena s významnou otázkou - s vytvořením speciální sídelní jednotky, která vyhovuje zvláštnostem mnišského života – kláštera. Benediktinství jako první vypracovalo model kláštera jako promyšleného stavebního celku, jehož hlavní rysy se staly stavebním kánonem. O této definitivní podobě benediktinského kláštera svědčí vzácný dokument, plán ideálního kláštera, který se zachoval v archivu opatství St. Gallen (okolo 820).

Plán ze St. Allen přináší schéma velkolepého komplexu staveb. V jeho středu je základní kombinace dvou objektů, které benediktinský klášter charakterizují: velká bazilika, k jejímuž boku se připojuje klauzura o čtyřech ramenech. Sankgallenský kostel - trojlodní bazilika se dvěma věžemi na západě, transeptem, pravoúhlým chórem a apsidou na východě - je vybaven kryptou. Severně od chóru je umístěna patrová budova se skriptoriem v přízemí a knihovnou v patře. Na jižní straně chrámu je zrcadlově umístěna podobná budova s vytápěnou sakristií v přízemí a s místností pro paramenta v patře.

Klausura, ležící jižně od kostela (kostel byl o mnoho větší než budova klausury a při jiném vzájemném situování by clonil), je vybudována okolo pravoúhlého rajského dvora. Dvůr obíhá ambit, v jehož severním rameni se konala kapitulní shromáždění (jedním z mála prvků, které dispozice klausury 9.století ještě neobsahovala byla kapitulní síň). Východní křídlo klausury obsahuje v přízemí vytápěnou mnišskou místnost, v prvním patře je umístěn dormitář. Na východní křídlo navazuje stavba lázně a latríny. Lázeň se stala na počátku 9. století předmětem sporů o tom, zda jde o zařízení odpovídající nebo neodpovídající přísnosti řehole. Do jižního křídla klausury autor situoval refektář, do patra nad něj vestiarium. Z refektáře na západ vede chodba do kuchyně, jižně

od kuchyně leží budova pivovaru a pekárny. Západní křídlo klausury obsahuje cellarium. Mezi cellarium a kostel je vložena ještě jedna místnost s lavicemi po obvodu, jde o stup do klausury a o místnost pro návštěvy.

Jiné důležité prostory přiléhají k severní straně kostela. V klidné zóně východně od kostela je komplex dvojité kaple s infirmariem na severu a noviciátem na jihu. Každá z těchto institucí je umístěna v objektu, který připomíná klausuru s rajským dvorem a ambitem. Jižně od noviciátu je umístěn hřbitov, který slouží zároveň jako ovocná zahrada.

Jižní periferie kláštera obsahuje hospodářské budovy, budovy řemeslníků, stáje a chlévy dobytka. Detailní informace o tom, co má středověký klášter obsahovat, kterou poskytuje sankgallenský plán není téměř čím doplnit.

Koncem 11.století se Evropou šířily reformní proudy, které mimo jiné vedly k nové definice některých prostor v kostele a v klausuře, což se projevilo v některých úpravách starého benediktinského stavebního schématu. Ve stavbách konventních kostelů to bylo vypuštění krypty (a prostorové scelení obou chórů, budování chóru s postranními kaplemi či loděmi a budování zvonice nad křížením nebo nad závěry bočních lodí. V klausuře vznikly další prostory: kapitulní síň nebo parlatorium.

Intenzivní zásah křesťanství na naše území je datován již do závěru 9. století. S touto dobou je nutné také spojovat kontakty země s mnišstvím. V první etapě vývoje českých řádových domů stavebníci vycházeli z benediktinského modelu kláštera.Prvním příkladem takového schématu na půdě středověkého českého státu byl kamenný kostel s konventem na místě provizorních dřevěných staveb kláštera v Břevnově u Prahy.

V polovině 12.století se zásadně změnily podmínky českého řeholního života. Benediktinský monopol byl zrušen příchodem nových řádů. Vývoj stavební podoby konventu ve středověkém českém státě dále sledujeme ve spojitosti právě s následně uvedenými řády, které benediktinské schéma rozvinuly nebo pozměnily.
(Vlček P., Sommer P., Foltýn D., 1997)

Sankgallenský plán: **1** trojlodní dvouchórová basilika s východní kryptou, transeptem a dvěma západními věžemi (**a** - písárna, v patře nad ní knihovna; **b** - sakristie, v patře místnost na liturgické oděvy; **c** - obydlí projíždějících spolubratří; **d** - obydlí představeného školy; **e** - obydlí vrátného; **f** - vstupní prostor ke škole a k příbytku významných hostí; **g** - vstupní hala do rajského dvora (zde jde o chrámové nádvoří); **h** - vstupní prostor u příbytku pro poutníky a chudé; **i** - obydlí správce příbytku pro poutníky a chudé; **j** - hovorna, elemosynarium; **k** - věž sv. Michaela; **l** - věž sv. Gabriela); **2** přípravna hostií a svatých olejů; **3** pracovní sál mnichů, v patře dormitář; **4** latriny; **5** lázeň; **6** refektář, v patře úložný prostor na šaty; **7** sklad nápojů, v patře cellarium; **8** kuchyně (křídla klausury svírají rajský dvůr s ambitem); **9** pekárna a pivovar; **10** kuchyň, pekárna a pivovar domu významných hostí; **11** dům významných hostí; **12** škola; **13** opatský dům; **14** kuchyně, sklep a lázeň opata; **15** dům, kde se pouští žilou; **16** lékařský dům s přiléhající zahrádkou pro pěstování léčivých bylin (**z**); **17** dvojitá kaple pro nemocnici a noviciát (**c** - noviciát, **d** - nemocnice); **18** kuchyně a lázeň nemocnice; **19** kuchyně a lázeň noviciátu; **20** dům zahradníka (**x** - zeleninová zahrada, **y** - hřbitov s ovocnými stromy); **21–23** drůbežárna a příbytek obsluhy; **24** sýpka; **25–26** domy řemeslníků; **27** mlýny; **28** stoupy (zařízení k drcení a rozmělňování); **29** sušárna; **30** bečvářství, soustružnictví a sklad pivovarského obilí; **31** dům pro poutníky a chudé; **32** pekárna, kuchyně a pivovar domu pro poutníky a chudé; **33** stáj pro koně a voly s příbytkem obsluhy; **34** dům neznámého účelu; **35** ovčinec s obydlím ovčáků; **36** kozí stáj s obydlím pastýřů; **37** kravín s obydlím pasáků; **38** dům neznámého účelu; **39** prasečí chlév s obydlím pastýřů; **40** stáj pro březí klisny a hříbata s obydlím hlídačů

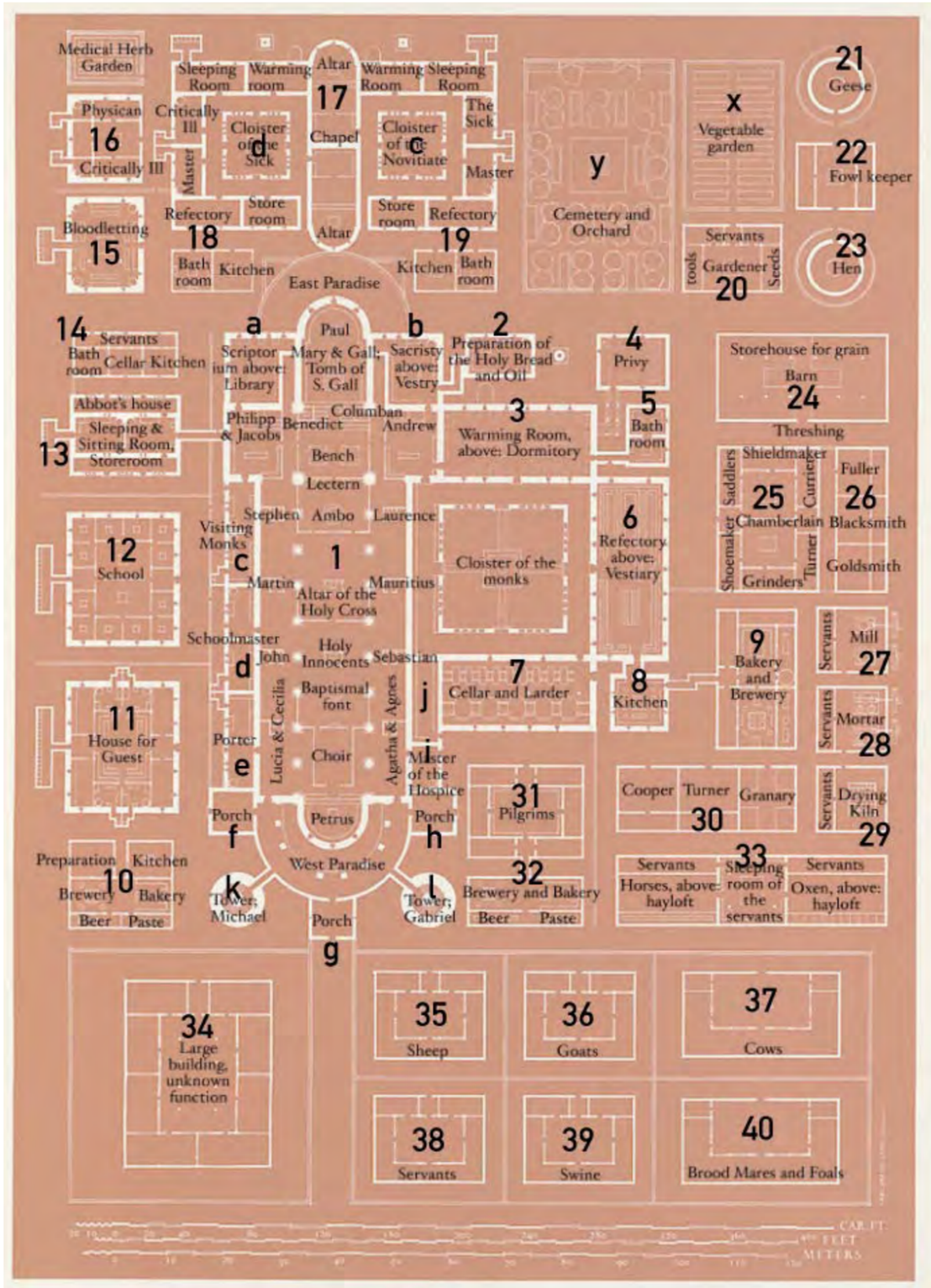

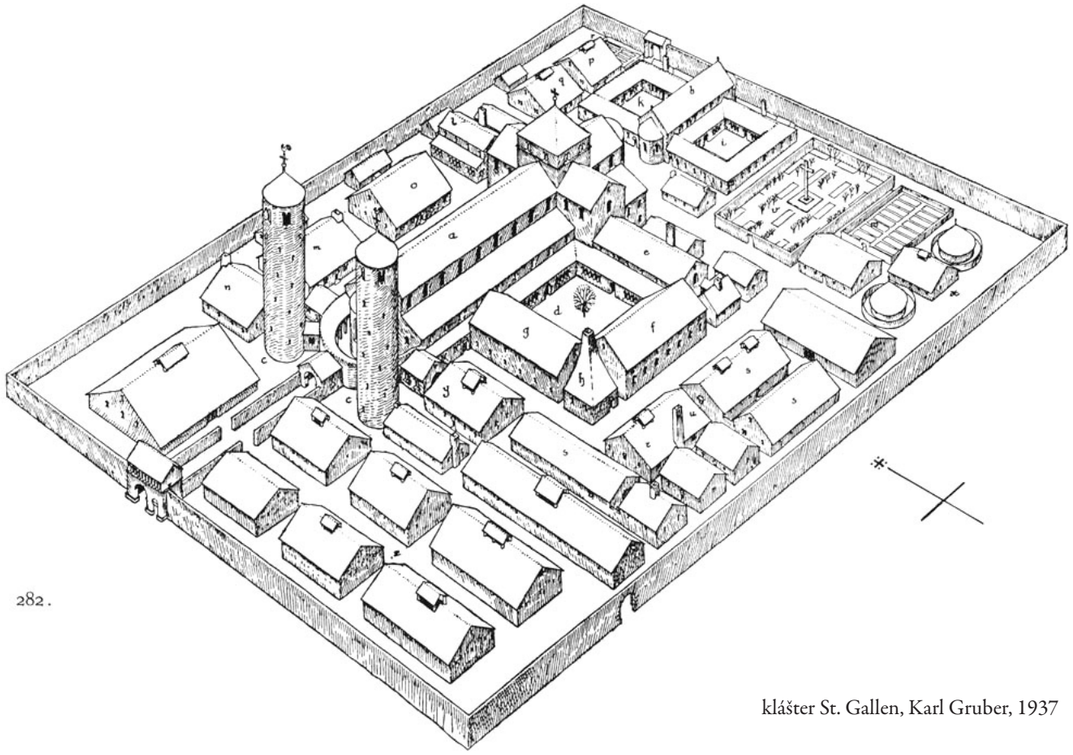

klášter St. Gallen, Karl Gruber, 1937

2.2 Klášterní zahrady

Zahradní kultura v severní Evropě byla ve středověku v době vzniku prvních dokumentovaných klášterů formována dle vzoru římské antiky, jejíž kulturní tradice se za Karla Velikého při tzv. karolinské renesanci (období trvající přibližně od 8. století do první pol. 9. stol.) dočkaly znovuoživení. Raná středověká zahradní kultura měla zprvu čistě zemědělský ráz. Vedle karolinského dvora střežily a podporovaly antické vědomosti o zahradnictví a botanice také kláštery. Uvnitř klášterů založených benediktýnským řádem byla mnichům podle pravidla ora et labora (modli se a pracuj) ukládána nejen zbožná rozjímání a modlitba, ale také fyzická práce. Zemědělské a zahradnické práce zajišťovaly zásobování a hospodářskou nezávislost klášterů a botanické znalosti byly zárukou lékařské péče o lid v okruhu klášterů. Lékárenskou zahradu je možno považovat za nejpodstatnější vymoženost klášterního zahradního umění. Také co se týče zahradního umění, podává nejvýznamnější svědectví z doby středověku již zmíněný klášterní plán opatství St. Allen. Plán ukazuje detailní rozdělení klášterních užitkových zahrad.

Bylinkářská a lékárenská zahrada (herbularius) byla založena za lékařským domem a v blízkosti špitálu. Tam se také pěstovaly květiny jako růže a lilie ceněny mimo jiné i pro svou vůni. Vysázeny tak byly přímo před okny lékařského domu.

Na zeleninovou zahradu (hortus) přímo navazuje zahradnický dům. Tam se na 18 záhonech pěstovala mimo jiné cibule, celer, kopr, mák, křen, mangold, česnek, salát, pastinák a kapusta.

Další částí byla ovocná zahrada (pomarius) s ovocnými stromy jako např: s jabloněmi, hrušněmi, švestkami, jedlými kaštany, fíkovníky, mandloněmi a vlašskými ořechy, která sloužila současně jako místo pro pohřbívání mnichů. Ovocné stromy, které každý rok znovu vykvetou a nesou plody platily ve středověku za symbol vzkříšení. Výše zmíněné zahrady jsou v prvé řadě zahradami užitkovými.

Rostlinami byl osázen také dvůr křížové chodby (ambitu) - uprostřed něj zakreslen strom podobný jalovci. Křížová chodba, která sloužila mnichům k modlitbě a rozjímání, obepínala rajský dvůr, ve kterém zůstala zachována tradice antických peristylových zahrad, tj. buďto neuspořádaně vysázené ovocné stromky (hrušně, olivy, třešně, fíky, atd.) nebo peristylos se záhony, keři a živými ploty, které byly přistřihovány a vytvářely geometrické tvary. V antice bylo časté úzké propojení úpravy dvora s architekturou okolní budovy – šlo o rozšíření obytných prostor směrem ven. (Kalusok M., 2004)

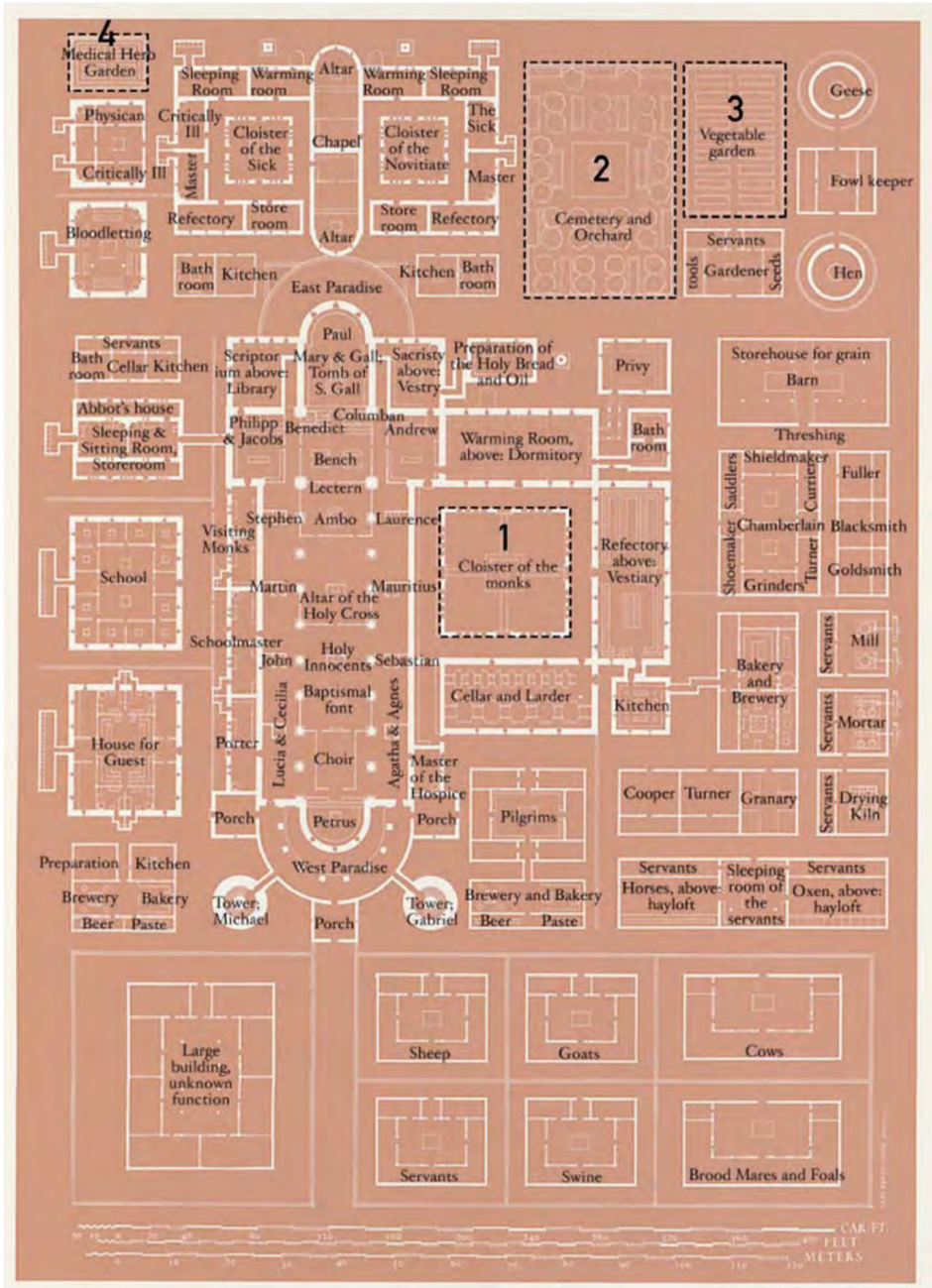

Santgallenské opatství: **1** zahradní dvůr v křížové chodbě; **2** ovocná zahrada a hřbitov (pomarius); **3** zelinářská zahrada (hortus); **4** lékárenská zahrada (herbularius)

3
Kláštery dvacátého století

3.1 Luis Barragan, konvent Tlalpan (kapucínky), Mexico City, 1954-60

Návrh kaple pro komunitu sester kapucínek Capuchinas Sacramentarias del Purisimo Corazon de Maria byl vytvořen v Barraganově pokročilém věku a architektonické vyspělosti, ve které dopracoval svůj osobní styl - fúzi vlivů evropského modernismu a mexického uměleckého dědictví.

V hluboké náboženské oddanosti se Barragan částečně podílel na finančních nákladech stavby, aby bylo možno realizovat jeho ambicióznější plán nově budované kaple. Klášter obývá komunita sester žijících v odloučení a oddanosti sv. Františku. Barragan obdivoval kult sv. Františka pro jednoduchost a cenění krásy přírody.

Projekt zahrnoval rekonstrukci starého kláštera a stavbu nové kaple. Architekt navrhl nový vstup z ulice a rozmístil prostory konventu okolo dlouhého úzkého centrálního atria a přilehlé chodby, která umožňuje přístup do sakristie a kaple. Budova nevyčnívá mezi ostatními v okolí při pohledu zvnějšku, v interiéru je ale pozorovatel ohromen sérií užitných a patřičných detailů a prostorových vztahů.

Podobně jako ve významných středověkých klášterech autor odmítá symetrii při hledání emocionálních prostor charakterizovaných a zvýrazněných slunečním světlem. Používá textury a barvy aby svým konstrukcím propůjčil mystiku: stěny kaple mají drsný povrch a jsou vymalovány ostře citrónově žlutě. Na podlaze jsou položena lakovaná dřevěná prkna, která pomáhají dematerializovat kapli odrazem medově zbarveného světla.

Dva otvory filtrují a modifikují denní světlo tak, že formuje prostor kaple různě v různých denních dobách. Čtvercový betonový rastr otvorů ve stěně na konci kaple změkčuje denní světlo přicházející do hlavní kaple a štěrbina probíhající na celou výšku kaple s výplní zlatavými skleněnými tabulkami. Štěrbina je skrytá pohledu, osvětluje velký, jemně oranžově natřený krucifix ze strany tak, že jeho stín dopadá na oltář.
Boční kaple, místo pro modlitbu sester v ústraní, je oddělena od hlavní kaple lakovaným dřevěným čtvercovým rastrem otvorů a má nižší výšku stropu, který nedosahuje až k hrubým zdem hlavní kaple a vzniklou mezerou propouští zlatavé světlo otvorem ve střeše. (viz. skica)

Je to mystický a nadzemský prostor plný toho „pravého mexického ducha“ o který Barragan usiloval volbou materiálů a barev ve svých stavbách.

Rozměrné barevné stěny, které charakterizují kapli konventu v Tlalpan, jsou vlastně proměnlivými svítivými plochami, které si hrají s fyzickou podstatou hmoty vyvolávajíce hluboce ukotvené, mystické a okouzlující pocity, které dosahují mimo konkrétní obrazy a vzhled. (Zanchi F.)

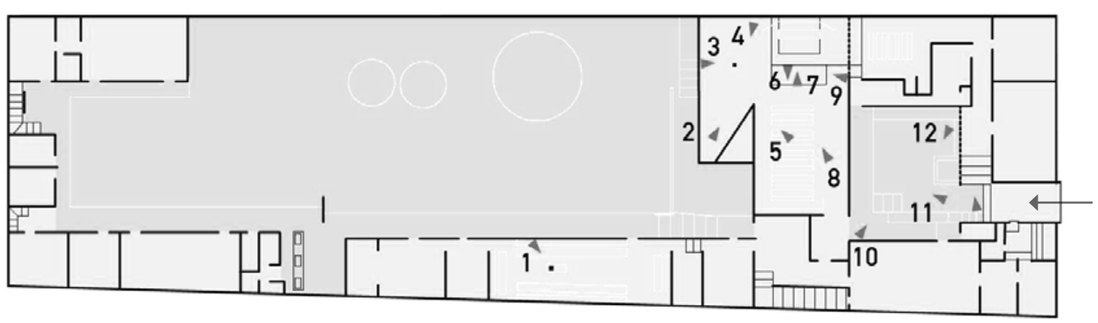

Půdorysné uspořádání tohoto kláštera je ovlivněno prostorovými možnostmi v rámci úzké protáhlé parcely v městské zástavbě, velkou inspirací je Barraganův výběr typicky pestrých barev v interieru kaple.

3.2 Louis I. Kahn, Dominican Motherhouse, Media, Pensylvánie, 1965 - 68

Nakreslit plán znamená určit a zafixovat myšlenky a nápady. Znamená to nejdříve mít nápady. Znamená to seřadit tyto myšlenky tak, že se stanou srozumitelnými, proveditelnými a sdělitelnými. Proto je nezbytně důležité precizně prezentovat svůj záměr a mít nápady důležité k tomu, abychom byli schopni se jasnými záměry vybavit. Plán je do určité míry shrnutím stejně jako třeba analytická tabulka údajů. Ve formě tak zhuštěné, že se zdá čistou jako krystal nebo geometrické schéma, je obsaženo enormní množství nápadů a myšlenek a impuls autorova záměru.
Le Corbusier, Vers une architecture, 1923

Ikonický a záhadný Dominican Motherhouse(1965-69) autora Luise Kahna je nerealizovaným projektem konventu navrženým na vrcholu Kahnovy kariéry na pozemek nedaleko jeho domovské Philadelphie. Pokud můžeme oprávněně použít obnošený výraz „ikonický" pro tento projekt, je to nejen pro jeho opakovanou publikovanost v posledních dekádách, ale především proto, že graficky přesně vystihuje architektovo vyspělé uvažování o prostoru. Vskutku je jednoduché postřehnout téměř ukázkové příklady některé z klíčových témat Kahnovy pokročilé kariéry: diskrétní prostor jako počátek architektury, dialog mezi individuálním a kolektivním, vztah mezi konstrukcí a světlem, role prostorových archetypů nebo vzájemnost vystavěného a nezastavěného prostoru.
...

Ve skutečnosti plán se zdá býti prostředkem ke skládání protikladů spíše než řazení a strukturování funkcí: provokuje napětím mezi částí a celkem, centrem a okolím, symetrií a neukázněností, tvarem a zemí, skládáním a oddělováním.
...

Neustále si kladu otázku, co je to klášter? Co inspirovalo první kláštery? Nepotřebujeme vědět pravdy za náhodnými fakty, protože ty nejsou vodítky vůbec. Cokoli v historii co se stalo náhodně dle okolností má malou hodnotu. Co je v historii znakem nevyhnutelného má obrovskou hodnotu.
Louis I. Kahn, The Institutions of Man, 1968
...

Stavební program, který Kahn se sestrami diskutovali na prvních setkáních byl více kvalitativní nežli kvantitativní. Zatímco byly specifikovány způsoby používání prostor a přibližný počet uživatelů, přesné velikosti prostorů, návaznosti a komunikace byly ponechány na architektech k návrhu.

Program byl rozdělen podle „dvojího života" dominikánů na dvě zřetelné a vyrovnané části: soukromé zóny sester, které zahrnovaly ubikace pro 120 sester a komunitní prostory skládající se z kaple, auditoria, tříd, knihovny a refektáře. Sestry byly rozděleny dle jasné hierarchie na: nově příchozí postulantky, novicky, které složily jejich první sliby, služebně mladší sestry, které již vstoupily do řádu a konečně služebně starší sestry. Každá skupina sester měla být ubytována samostatně vždy s vlastním obývacím pokojem. Cely sester vstoupivších do řádu byly větší a zahrnovaly samostatné koupelny. K dalším pomocným prostorám jako kuchyň, provozní zázemí, sklady a administrativa, měl být komplex doplněn o zahrady ke kontemplativní práci.
...

Dvojitá povaha architektonického aktu: ***Forma*** *v sobě obsahuje harmonii systémů, smysl pro řád a to, co charakterizuje jednu existenci od druhé. Forma nemá žádný tvar ani dimenze. Kupříkladu při rozlišení „lžičky" a „Lžičky", „Lžička" popisuje formu mající dvě neoddělitelné části, rukojeť a misku. Zatímco„lžička" vyjadřuje specifický* ***design*** *- výrobek z kovu, dřeva, malý nebo velký, mělký či hluboký. Forma je „co", design je „jak". Forma je neosobní. Design náleží designerovi. Design je akt závisející na okolnostech jako kolik peněz je k dispozici, kde se nachází pozemek, jaký má tvar, kdo je klientem, množství znalostí o problematice. Forma nemá co dočinění s okolnostmi či podmínkami. V architektuře charakterizuje harmonii prostorů dobrou pro určitou lidskou aktivitu.*
Louis I. Kahn, radio-přednáška pro „Voice of America", 1960
...

Při prezentaci první verze plánů konventu (který se měl později ještě několikrát výrazně změnit) byly sestry obecně spokojené s Kahnovou interpretací stanoveného programu. Pozitivně reagovaly na blízký vztah sesterských cel a okolních lesů („Cela by měla vyjadřovat individuální důstojnost."), na silné spojení kaple a refektáře (stolování tak bylo jak společenskou, tak náboženskou zkušeností) a na myšlenku věže jako prahu a „zvláštního místa" vstupu.

Ikonický plán. Přesto že plán z 22. dubna 1968 (viz. níže) stále patří k mezistupňům v návrhu, byla to jednoznačně nepublikovanější z variant slavného půdorysu, často prezentována jako finální verze. Všechny společné prostory si našly své místo v jádru stavby, po několika vývojových variantách tak vznikl čistý prostorový řád. Přesvědčivé je s jakou lehkostí se prostory v jádru „neformálně" spojují. Vzniklá okružní cesta zformovaná propojenými prostory v jádru odráží podobu vnější křížové chodby při celách sester přidávajíce možnosti traversů skrz půdorys. Vstupní věž má nyní tři schodiště: první, točité centrální vede přímo do knihovny ve druhém podlaží, a další dvě boční schodiště vedoucí do kanceláří a hostovských pokojů ve třetím podlaží. K zamyšlení je vynechání oken do klášterního dvora v plánu z dubna 68, které pravděpodobně vzniklo neporozuměním Kahnových zkratkovitých skic. (nebo se okna posunula nad úroveň řezu? totiž hala bez řádného denního osvětlení by byla u Kahna nemyslitelná) (přeloženo z aj, Merrill M., 2010)

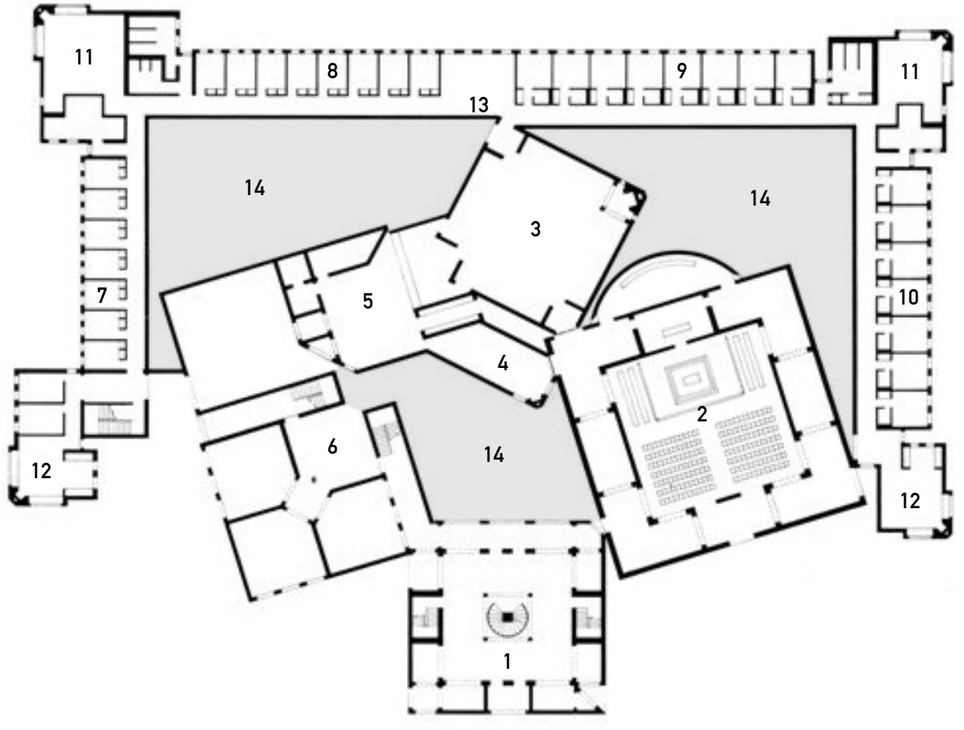

1 věž / vstup; **2** kaple; **3** refektář; **4** jídelna hostů; **5** kuchyň; **6** škola; **7** cely (postulantky); **8** cely (novicky); **9** cely (služebně mladší sestry); **10** cely (služebně starší sestry); **11** obývací pokoj; **12** kancelář; **13** ambit; **14** dvůr

3.3 John Pawson, klášter v Novém Dvoře (trapisti), Toužim, 2004

Mnišský klášter je přirovnáván k uzavřenému městu, jeho četné sub-programy typicky zahrnují kostel, domov, pracovnu, školu, dílny, dům pro hosty, nemocnici nebo farmu. Nejenže je program kláštera náročný, ale jeho vzory fungování jsou spletité. Mniši žijí vysoce strukturované životy, s každým dnem plánovaným dle opakující se sekvence úkonů a východu a západu slunce. Úspěch řádové architektury leží stejně tak ve schopnosti vyhovět každodenním rituálům těla jako rituálům náboženským: klášter je jak domem Božím, tak domem a domovem mužů či žen.

V roce 1999 opat cisterciáckého kláštera Sept-Fons v Burgundsku pověřil architektonickou kancelář John Pawson architects návrhem kláštera pro novou komunitu čtyřiceti trapistických mnichů v České Republice. Místem pro tento první klášter, který se měl v zemi postavit od doby pádu komunismu, byl odlehlý 100-akrový pozemek v lesnaté krajině zahrnující značně zchátralý barokní statek a ruiny hospodářských stavení dohromady situovány okolo vnitřního dvora.

Tyto existující konstrukce společně s vlastním zadáním dávaly několik otázek k zamyšlení: do jaké míry využít stávajících staveb na pozemku nebo jak by měl cisterciácký klášter v principu vypadat...Klíčové ranné otázky se týkaly toho, kde sanovat a stavět struktury nové a kde využít stávajících staveb.

Prvním úkolem bylo identifikovat funkční a estetické hodnoty definující jádro cisterciáckého mnišského života a poté generovat nejlepší možný výraz těchto hodnot s vědomím doby, místa a možných prostředků: přelom tisíciletí, opuštěná farma s barokními prvky v zemědělské krajině Čech a omezený rozpočet mnichů. Obdivuhodná konzistence stavebního programu cisterciáckého řádu je důsledkem srozumitelného plánu vyhotoveného ve dvanáctém století sv. Bernardem z Clairvaux. Tento plán nejen že rozmístil různé zóny kláštera, ale byl také velmi popisný co se týče estetických požadavků s důrazem na kvalitu světla, proporcí jednoduchých strohých fasád, omezeného detailu a prostorové čistoty. Cílem návrhu v Novém Dvoře bylo zůstat věrni duchu programu sv. Bernarda vyjadřujíce cisterciácké smýšlení s absolutní precizností v architektonickém jazyce osvobozeném od napodobenin přinášející nový a výrazový slovník - konzolovaný ambit, například, nemá žádný precedens v historii cisterciácké architektury.

Velké množství výzev v projektu v Novém Dvoře odráží tu pravdu, že autenticky jednoduchá prostředí vznikají téměř nevyhnutelně jako výsledek komplexních architektonických procesů. Zvolené schéma zachovává a obnovuje starý barokní statek a vytváří tři křídla úplně nové architektury na půdorysu starého. Paleta použitých materiálů je charakteristicky omezena se světelnými efekty vnímanými jako nezbytná součást konstrukce. Klášterní kostel byl vysvěcen v září 2004 při ceremonii, která souvisela s dokončením hlavního klášterního komplexu. (přeloženo z aj, Pawson J., 2005)

Legenda k výkresům:
1 presbytář; **2** kněžiště; **3** mnišský chór; **4** chór pro veřejnost; **5** dvůr; **6** kaple; **7**hovorna; **8** sekretariát; **9** kancelář; **10** lavatorium (toalety); **11** refektář; **12** kuchyň; **13** skriptorium; **14**kapitula; **15** sakristie; **16** ambit; **17** učebna; **18** převor; **19** noviciát; **20** pokoj pro hosty; **21** umývárna; **22** dormitář

1

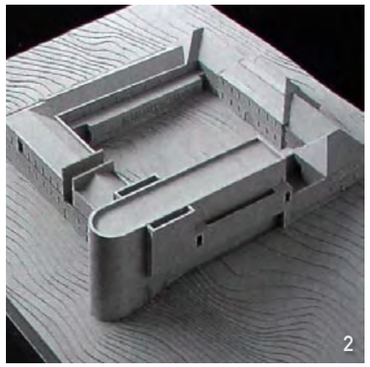
2

3

4

5

6

7

8

9

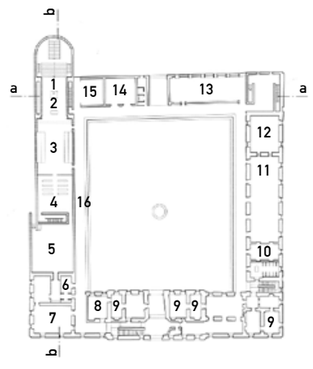

10

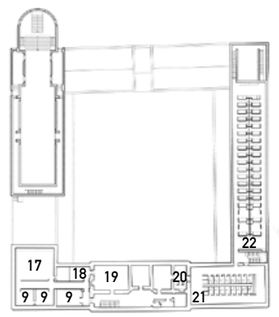

11

12

1 letecký snímek; **2** model k návrhu; **3** záběr od příjezdu do areálu; **4** kaple; **5** kaple; **6** pohled z rajského dvora; **7** dvorek s tekoucí vodou před vstupem do kaple; **8** ambit; **9** interier kaple; **10** půdorys zvýšeného přízemí; **11** půdorys patra; **12** řezy aa, bb

Slovník vybraných výrazů

abatyše - představená ženského kláštera

ambit - ochoz přiléhající k boku klášterního chrámu, okolo rajského dvora

anachoreta - poustevník (z řeckého anachórein: ustoupit, vzdálit se, od toho anachorese - poustevnictví)

apoštolát - apoštolský úřad; šíření víry, misijní instituce
- hlásání, šíření nějaké myšlenky vůbec

apsida - polokruhový výstupek na východní straně basilik a chrámů křesťanských
- polokruhová oltářní nika

breviář - modlitební kniha pro katolické kněze, obsahující předepsané modlitby na každý den

cellarium - klášterní zásobárna

diecése - správní jednotka církve, okruh působnosti biskupovy (nadřazené jsou provincie, podřazené farnosti)

diecésní klér - duchovenstvo / kněžstvo

doktrina - nauka, vědní obor; poučka; učení, vědecký názor

dormitář - společná ložnice v klášterech n. ústavech, hl. seminářích

edikula - kamenný domácí oltářík nebo náhrobek
- plochá kaplička s obrazem či sochou uvnitř
- ozdobné orámování okna, dveří či výklenku, tvořené postranními sloupy, pilastry nebo pilíři, na nichž leží kladí a trojúhelný či segmentový štít

evangelium - knihy čtyř evangelistů o životě a skutcích Ježíše Krista
- část mše, při níž se čte evangelium
- víra křesťanská obsažená v evangeliu
- víra evangelická
- pravda, neomylná zásada, zářící vzor, předmět svrchované - vážnosti, útěcha
- učení, zvěstování, hlásání vůbec

fortna - brána pro pěší v klášterech

heretik - kacíř, zatvrzelý bludař, rozkolník

charisma - zvláštní dar Ducha sv.

chór - část chrámu při hlavním oltáři vyhrazená duchovním
- kruchta v kostele, kde jsou varhany a kde zpěváci při bohoslužbě zpívají
mnišský ch. - skryt za hl. oltářem

jáhen - katol. duchovní nejnižšího svěcení, diakon; u evangelíků pomocný duchovní (v různých církvích různého druhu)

kánon - souhrn biblických textů Starého i Nového Zákona uznaných církví
- nejpodstatnější a neproměnná část mešního obřadu
- seznam svatých
- sbírka ustanovení papežů a církevních sněmů
- soubor předpisů pro společný život duchovních

kanonie - kapitula, sbor kanovníků

kanovník - člen kapituly

kapa - chudý plášť

kapitula - stálý sbor kanovníků při některých hlavních chrámech
řádová k. - shromáždění všech, popřípadě jen některých členů (např. delegátů) dotyčného řádu. Taková kapitula se označuje jako generální (všeobecná), jestliže se jí účastní členové či delegáti ze všech zemí, ve kterých řád působí (nikoliv jen z určité země nebo z určitého regionu)

klauzura - pravidla ohledně vstupu, pobytu a odchodu cizích osob do kláštera či řeholního domu, jakož i pravidla pro pobyt členů kláštera mimo jeho prostory a jejich styk s ostatní společností
- část kláštera, kde je vstup a pobyt cizích osob výrazně či zcela omezen

konstituce - vnitřní zřízení některých církví, řádů ap.

konvent - sbor mnichů jednoho kláštera: klášter
- v některých evangelických církvích shromáždění delegátů z jistého okrsku k rozhodování o otázkách církevní správy
- národní konvent, francouzské revoluční shromáždění (1792 až 1795), které prohlásilo republiku
- sněmování vůbec

kruchta - vyvýšené místo v kostele (naproti hl. oltáři) pro zpěváky a hudebníky, chór

krypta
- hrobka
- podzemní kaple

letnice
- svatodušní svátky

liturgie
- souhrnný název pro bohoslužebné úkony a osoby, pro bohoslužebné místo, nářadí atd.

lizéna
- plochý svislý architektonický dekorativní článek členící fasádu. Na rozdíl od pilastru nemá hlavici ani patku

mendikant
- žebravý mnich

modlitba
- nábožné povznesení mysli k Bohu, namnoze vyjadřované ustálenými slovy
- ustálený text, formule takového povznesení mysli k Bohu
liturgická m. - slovní
rozjímavá m. - tichá

monastický život (z řeckého monachos - "osamocený", "mnich")
- život v odloučenosti od světa a zaměřený zcela ke Kristu a ve službě jemu, většinou poustevnického rázu, jenž sestává především z modlitby a práce

nešpory
- odpolední, navečerní pobožnost (modlitba)

opat
- představený v některých mužských mnišských řádech

opatství
- klášter s opatem v čele

oratoř
- oddělené místo v kostele a pod., obyč. určené k pobožnosti vznešených věřících

paramenta
- souhrnný název pro bohoslužebná roucha i oltářní pokrývky

parlatorium
- klášterní hovorna

pendantiv
- zdivo horní části koutů čtyřhranných n. vícehranných místností, na němž spočívá klenba n. báň

portikus
- sloupořadí monumentálních budov, zdobící vchod

prelát
- vyšší církevní hodnostář se zvláštní pravomocí

prelatura
osobní p. - sekulární jurisdikční struktura osobního charakteru, čili nevymezená územním kritériem, ustavená pro zvláštní pastorační účely. Sestává z kněží a jáhnů světského duchovenstva, řídí se stanovami apoštolského stolce a v jejím čele je - prelát jakožto vlastní ordinář, jenž má právo zřídit národní nebo mezinárodní seminář, začleňovat studenty a vést je k přijetí - svátosti svěcení z titulu služby v prelatuře, stojí na pomezí mezi místní církví a řeholním institutem zasvěceného života
územní p. - určitá územně ohraničená část Božího lidu, jehož duchovní péče je pro zvláštní okolnost svěřena prelátovi, který ji řídí po způsobu biskupa jako její vlastní pastýř

premonstráti
- duchovní řád řeholních kanovníků (tedy nikoli mnišský řád). Má také svou ženskou větev (řeholní kanovnice premonstrátského řádu) a součástí premonstrátské rodiny je i Kongregace sester premonstrátek

presbytář
- chrámová prostora kolem hlavního oltáře, vyhrazená pro kněze, kněžiště

probošt
- představený kapituly, který obvykle odpovídá za materiální otázky a majetek
- představený významné řeholní instituce nebo komunity

probošství
- probošská hodnost; majetek spravovaný proboštem; sídlo proboštovo

provincie
- obvod několika biskupství, podléhající arcibiskupovi
- obvod několika klášterů podřízených jednomu představenému, zvanému provinciál

provinciál
- představený klášterů jedné církevní provincie

představený
- kdo má právo rozkazovati jiným, nadřízený
- duchovní osoba s legitimní pravomocí nad podřízenými

převor
- představený kláštera n. náměstek opatův

refektář
- společná klášterní jídelna

růženec
- na šňůrce navlečené n. jinak spojené kuličky, jež slouží u katolíků jako pomůcka při modlení určitého počtu Otčenášů a Zdrávasů s rozjímáním o tajemstvích vykoupení; modlitby podle této pomůcky

řehole
- soubor pravidel duchovního a pospolitého života mnichů, sdružených v církevní řády. Dle přísné řehole řádové nesměli mnichové vespolek mluvit.
- církevní, mnišský řád řídící se těmito pravidly

sakristie
- vedlejší chrámová místnost, obyč. přistavěná k chrámu, v níž se uschovávají bohoslužebná roucha, nádoby a knihy a jež slouží k dočasnému pobytu kněží před obřady a po nich

sekulární
- světský

skriptorium
- klášterní písařská dílna

stalla - kněžské sedadlo u oltáře; stolice kanovníků v chóru

superior - představený v klášteře n. v koleji

supraporta - malířsky n. plasticky zdobená plocha nade dveřmi / arch. prvek nade dveřmi

syndik - úředník, který obstarává agendu určité korporace (syndikátu)

škapulíř - druh amuletu
- církevní, druh amuletu v podobě dvou soukenných ústřižků, v nichž je zašita modlitba a vyšity značky jmen svatých
- část mnišského roucha, záležející ze širokého pruhu látky s otvorem pro hlavu.

transept - příčná chrámová loď, která slouží k oddělení presbytáře od hlavní chrámové lodi

tumba - kamenný n. kovový náhrobek v podobě rakve, sarkofag; hrobka ve zdi

tunika - starořímské spodní roucho z nebarvené vlny, u mužů po kolena, u žen dlouhé, pův. bez rukávů
- královské, knížecí n. kněžské roucho středověké
- vrchní n. spodní ženský šat (dlouhý)

vestiarium - šatna pro oděvy řeholníků v klášteře

vítězný oblouk - také triumfální oblouk, v katolickém kostele - oblouk oddělující kněžiště a loď

Použitá literatura

Buben M. M.: Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, Díl III. Praha, Nakladatelství Libri, 2006.

Vlček P., Sommer P., Foltýn D.: Encyklopedie českých klášterů. Praha, Nakladatelství Libri, 1997.

Kalusok M.: Zahradní architektura. Brno, Computer Press, 2004.

Zanchi F.: http://www.floornature.com/projects-commerce/project-luis-barragan-tlalpan-chapel-mexico-city-4427/

Pawson J.: Monastery of Our Lady of Novy Dvur in El Croquis 127: John Pawson 1995-2005 Pause for thought, El Croquise 2005.

Merrill M.: Louis Kahn: Drawing toFind Out (The Dominican Motherhouse and the Patient Search for Architecture). Lars Müller Publisher, 2010.

Merrill M.: Louis Kahn: On the Thoughtful Making of Space (The Dominican Motherhouse and a Modern Culture of Space). Lars Müller Publisher, 2010.

slovníky:
http://psjc.ujc.cas.cz/search.php
http://cs.wikipedia.org
http://www.iencyklopedie.cz

ANALÝZY

500M

12%

8%

20M

20M

stávající plechové garáže v majektu města;
za účelem realizace přístupu ke klášteru úvozem je nutné je odstranit

trasa přiblížení na přistání na plánované paralelní dráze Ruzyňského letiště

vedení vysokotlakého plynovodu zásobujícího Českou zemědělskou univerzitu na Suchdole

pohledová clona

přístupy ke klášteru

PROBLÉMOVÝ VÝKRES

M 1:5000 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

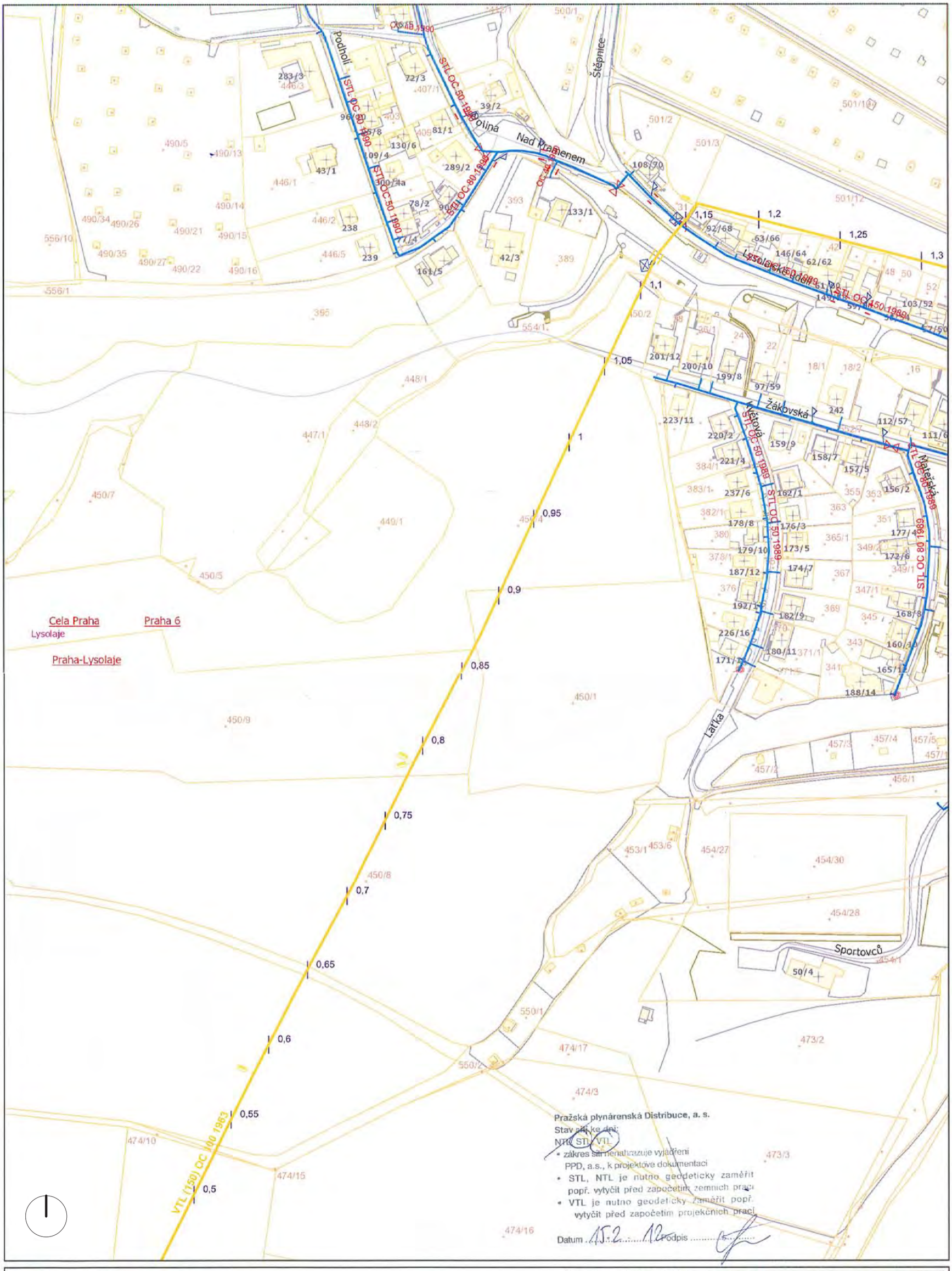

Pražská plynárenská Distribuce a.s.,
člen koncernu Pražská plynárenská a.s.
U plynárny 500, Praha 4, 145 08
www.ppdistribuce.cz

15.2.2012 13:22
svacinka
1 : 2000

NTL — STL 1bar — zrušené
VTL — STL 3bar — likvidované
přibližný pr. — odstavené

Praha-Lysolaje

počet obyvatel:	1.405 (1.1.2011)
hustota obyvatel:	412/km²
založení obce:	asi 1227
připojení k Praze:	1968
nadmořská výška:	min. 195 m, max. 325 m
katastrální výměra:	248 ha

Lysolaje byly původně zemědělskou a vinařskou obcí od pradávna náležející k Pražskému hradu. Život v obci se v průběhu minulého století proměnil z typické zemědělské vesnice v příměstskou část hlavního města Prahy. Obec si do značné míry uchovala svůj venkovský ráz, v současnosti působí jako biokoridor města Prahy.
Ze správního hlediska je obec samostatnou městskou částí Praha - Lysolaje. Obec ulicového typu se táhne Lysolajským údolím v celé jeho délce. Její území je přibližně vymezeno Šáreckým údolím a Podbabou na východě, přírodní památkou Housle na západě a Městskou částí Praha - Suchdol na severu.

M 1:50000 (A3)

ŠIRŠÍ VZTAHY

M 1:5000 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

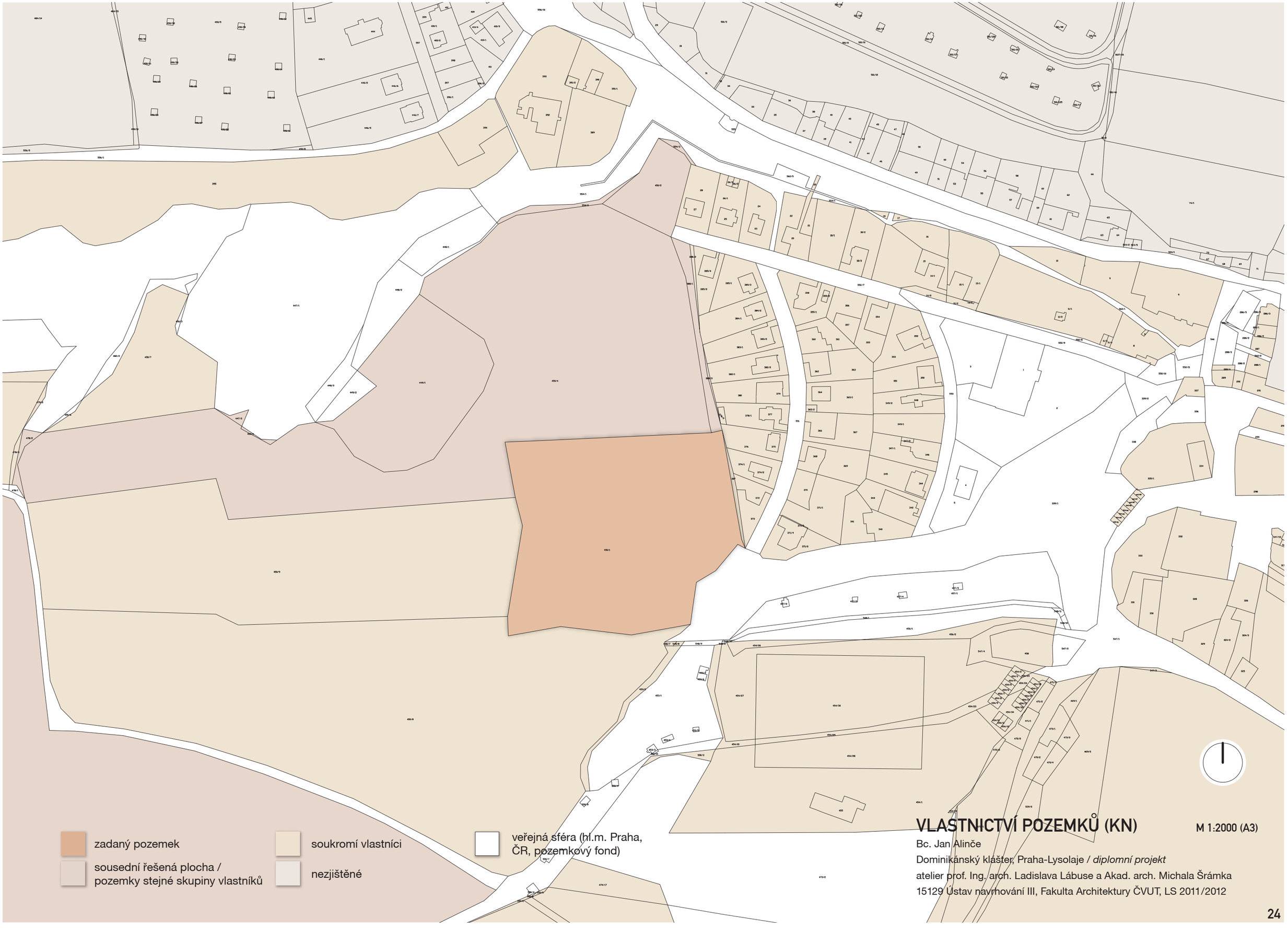

VLASTNICTVÍ POZEMKŮ (KN)

M 1:2000 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

I. vojenské mapování (1764-1768 a 1780-1783)

mapa stabilního katastru (1826-1843)

II. vojenské mapování (1836-1852)

III. vojenské mapování (1877-1880)

současný stav (2012)

Na historických mapách z vojenských mapování v průběhu 19. století je zakreslen dosud existující zelený úvoz vedoucí přímo od centra obce až na její okraj k pozemku dnes určeném pro stavbu nového kláštera. I přesto, že současné postupné zastavování okolních mírných svahů rodinnými domy oslabilo čitelnost tohoto místního výrazného krajinného prvku, je stále průchod úvozem v rámci celého sídla unikátním zážitkem.

HISTORICKÉ MAPY

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

KONCEPT

1 Místo zadané pro stavbu kláštera se nachází na mírném svahu na okraji stávající zástavby Lysolají. Ty jsou obcí ulicového typu s hlavní údolní komunikací uzavřenou příkrými svahy. Budoucí rozvoj zástavby lze očekávat na mírně svažitých polích v sousedství řešené plochy. Klášter by se tak stal součástí nově urbanizovaného území.

Řešení pozemku kláštera s veřejnou a soukromou částí vnáší do ekonomicky efektivní parcelace pro residenční výstavbu novou kvalitu. Tak je možné vytvořit charakteristické místo.

2 Kontemplativní mnišky se staly pro obyvatele Lysolají neodmyslitelnou součástí komunity. Lidé z okolí spontánně navštěvují jejich pravidelné i mimořádné bohoslužby.

Jejich nový klášter je plánován na kraji současné zástavby a již ze své podstaty netvoří nové společenské centrum. Měl by však umět přijmout ty, kteří o kontakt projeví zájem. Klášter tak tvoří možnou alternativu přispívající k fungování a rozvoji obce.

3 Urbanistické řešení širších vztahů pozemku by mělo využít stávající blízký přírodní útvar zeleného úvozu vedoucího k původní návsi s kapličkou až do současného centra obce a jeho možnou úlohu v přirozeném propojení důležitých míst sídla.

Navrženy jsou dvě osy přístupu ke klášteru, jež vytvářejí nové přirozené vazby na obec.

A. Poutní pěší cesta vede ke klášteru existujícím zeleným úvozem od současné návsi. Pěší návštěvník překonává při přístupu překážku v podobě mírného stoupání a návštěva kaple je mu odměnou.

B. Světská (provozně komunikační) formální cesta vede přímou jednořadou alejí rezidenční zástavbou. Umožňuje příjezd až ke klášteru autem a zásobování.

4 Území zvolené pro novostavbu je zatíženo hlukem z letecké dopravy, která ještě výrazně zesílí po realizaci nové paralelní přistávací dráhy Ruzyňského letiště.

Pro provoz kláštera směřující k tichu a soustředění to znamená nutná protihluková stavební opatření jako důsledné zakrytí interiéru těžkými konstrukcemi stropů, zasklení křížové chodby i pojetí rajského dvora převážně jako pohledového cíle. Pobytem venku v rajském dvoře i v klášterních zahradách si člověk připomíná že venkovní svět existuje, je vtíravý a hlučný.

5 “*Neustále si kladu otázku, co je to klášter? Co inspirovalo první kláštery? Nepotřebujeme vědět pravdy za náhodnými fakty, protože ty nejsou vodítky vůbec. Cokoli v historii co se stalo náhodně dle okolností má malou hodnotu. Co je v historii znakem nevyhnutelného má obrovskou hodnotu.*” Louis I. Kahn, 1968

Převýšená strmá sedlová střecha kaple, která jako jediná opouští horizontální profil kláštera sleduje schéma kříže a jeho vertikální části; vzniklý interiérový prostor evokuje zkušenost z gotických kostelů a jejich tajemství. Lapidární monolitická hmota se sedlovou střechou je zároveň vnímána jako archetyp domu, domu dětí Božích.

6 Jak zobrazit ženskost v návrhu budovy věnované ženám.

měkkostí barev, domáckostí „domu s okny“, prostotou detailu, rafinovaností kompozice

TEZE / ODPOVĚDI

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

BUS
zázračná studánka,
kaplička Panny Marie Sedmibolestné
přírodní památka Housle
alej
„světský“ přístup a příjezd
rezidenční zástavbou
možné propojení pěších
cest podél potoka
BUS
příjezd autem
nová náves se
samoobsluhou
původní náves s kapličkou
plyn + pitná voda
zkratka do Houslí
ústí úvozu, volná plocha
poutní cesta ke klášteru úvozem od současné návsi
kanalizace
pozemek kláštera
cesta podél plotu
každoroční pouť od kostela sv. Matěje ke studánce
0
100m
cenná místa ve veřejném prostoru s výrazným charakterem
nebo důležitou rolí pro fungování obce
pěší cesty
ulice / příjezd autem
hranice zadaného pozemku
trasa každoroční poutě od kostela sv. Matěje v Dejvicích k zázračné studánce a kapli Panny Marie Sedmibolestné
URBANISTICKÝ KONCEPT
M 1:2500 (A3)
Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012
směr nová Boží muka

od východu

od západu

1.

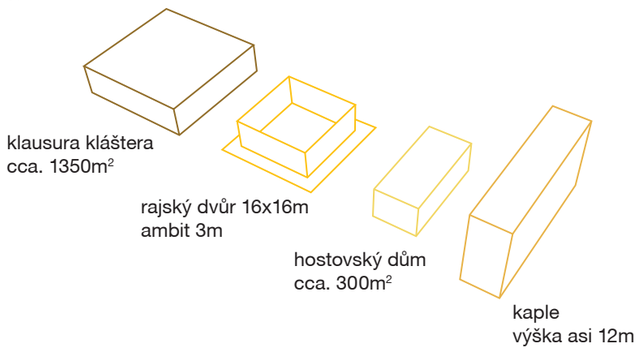

2.

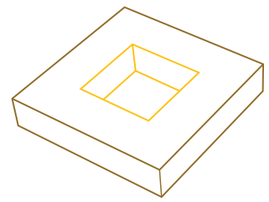

tradiční uspořádání kláštera (klausury) na čtvercovém půdorysu - kvadratura s rajským dvorem uprostřed a ambitem po jeho obvodu. Klášter jako jedna hmota.

3.

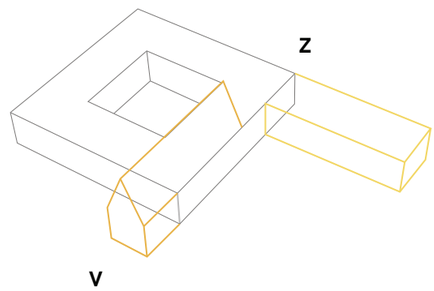

Podle funkčních vazeb a vhodných proporcí interieru čtverec přesahuje pouze hostovský dům (veřejná část kláštera) v půdorysu a kaple v řezu. Kaple má s horizontální částí společnou římsu, od které se zvedá její příkrá sedlová střecha o sklonu 62°. Celá hmota je orientována podle kaple a to východo-západně.

4.

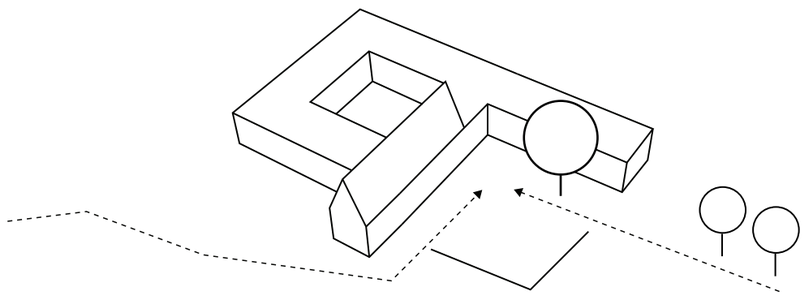

Uspořádáním hmot u vstupu vzniká čestný dvůr ohraničený kaplí na jihu, hostovským domem na západě a ohradními zdmi na severu a východě. Do dvora ústí oba dva přístupy ke klášteru (pěší přístup poutní cestou úvozem a ten od parkoviště - příjezd autem rezidenční zástavbou).
Čestný dvůr je dlážděn kamenem. V protažení stromořadí podél příjezdu je do dvora umístěn vítací strom - lípa srdčitá.

do čestného dvora

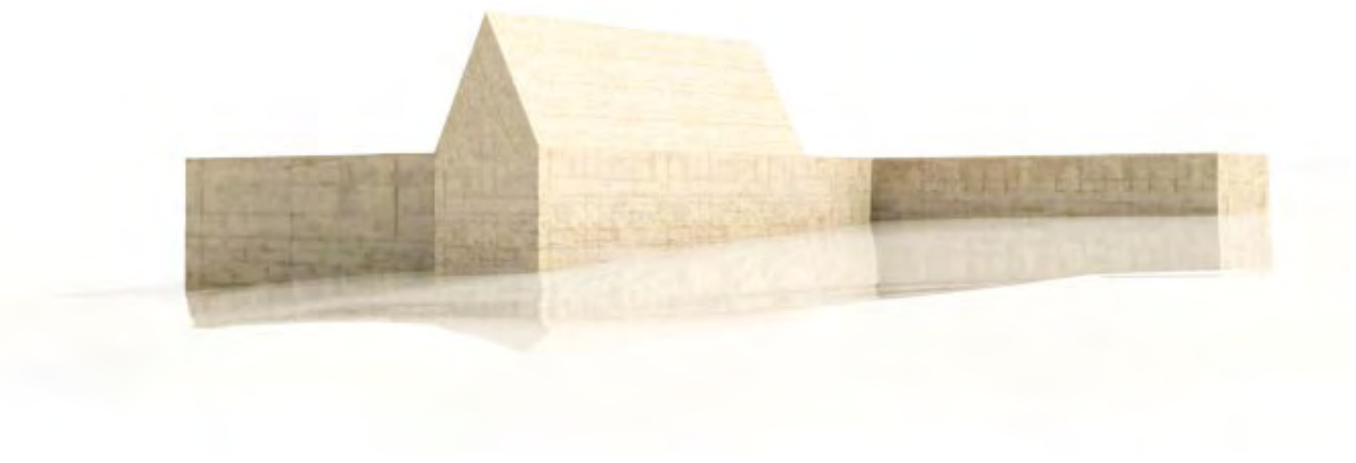

HMOTOVÝ KONCEPT

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

úvodní urbanistické rozvahy nad řešeným územím včetně parcelace sousedního pozemku, dále bylo nosné naznačené vytvoření dvou přístupů ke klášteru a předprostoru - charakteristického “místa” - ze strany nové rezidenční zástavby

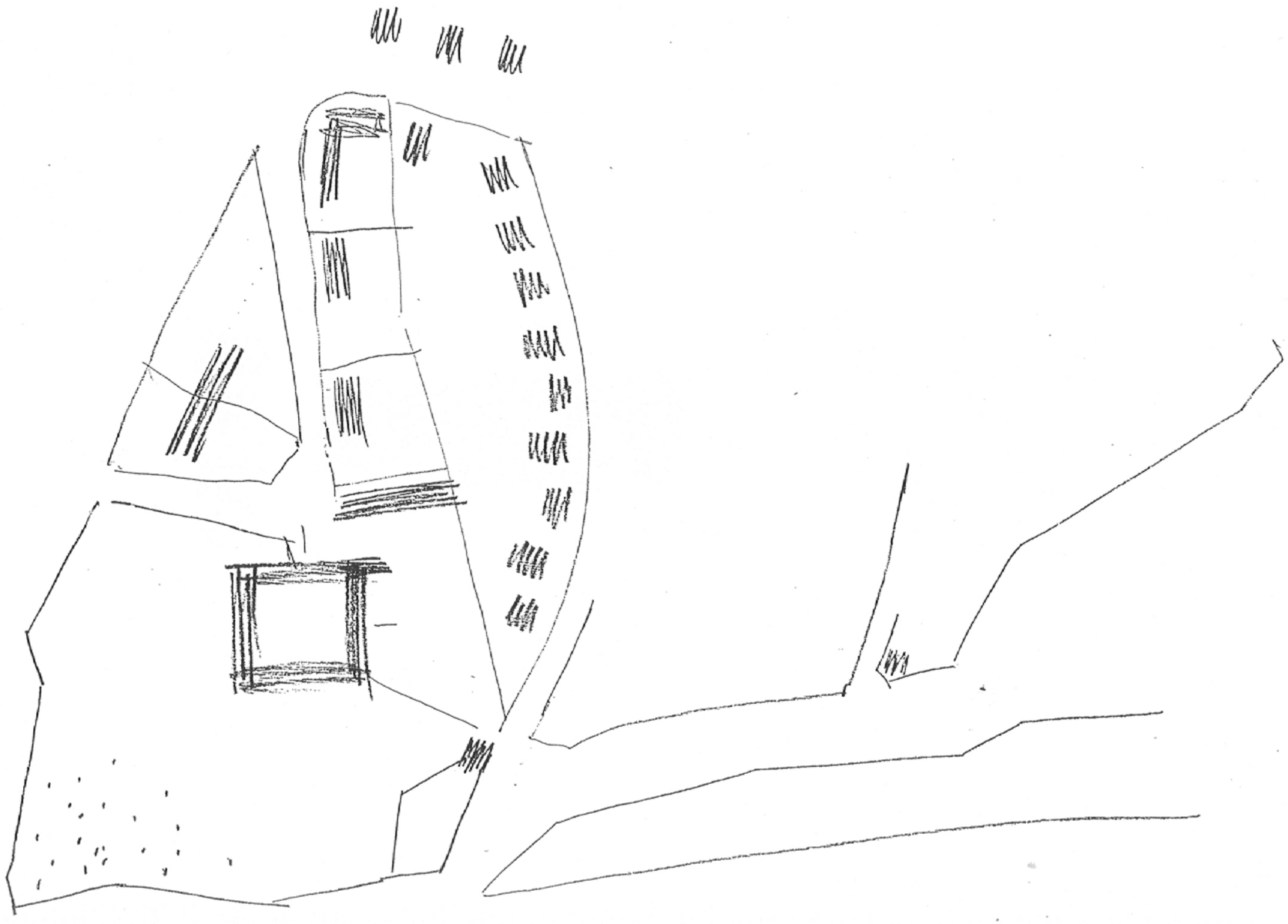

SKICY

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

formování základních funkčních vazeb v půdorysu, kapitula v blízkosti kaple, knihovna a refektář s kuchyní tvoří základní funkční kostru přízemí

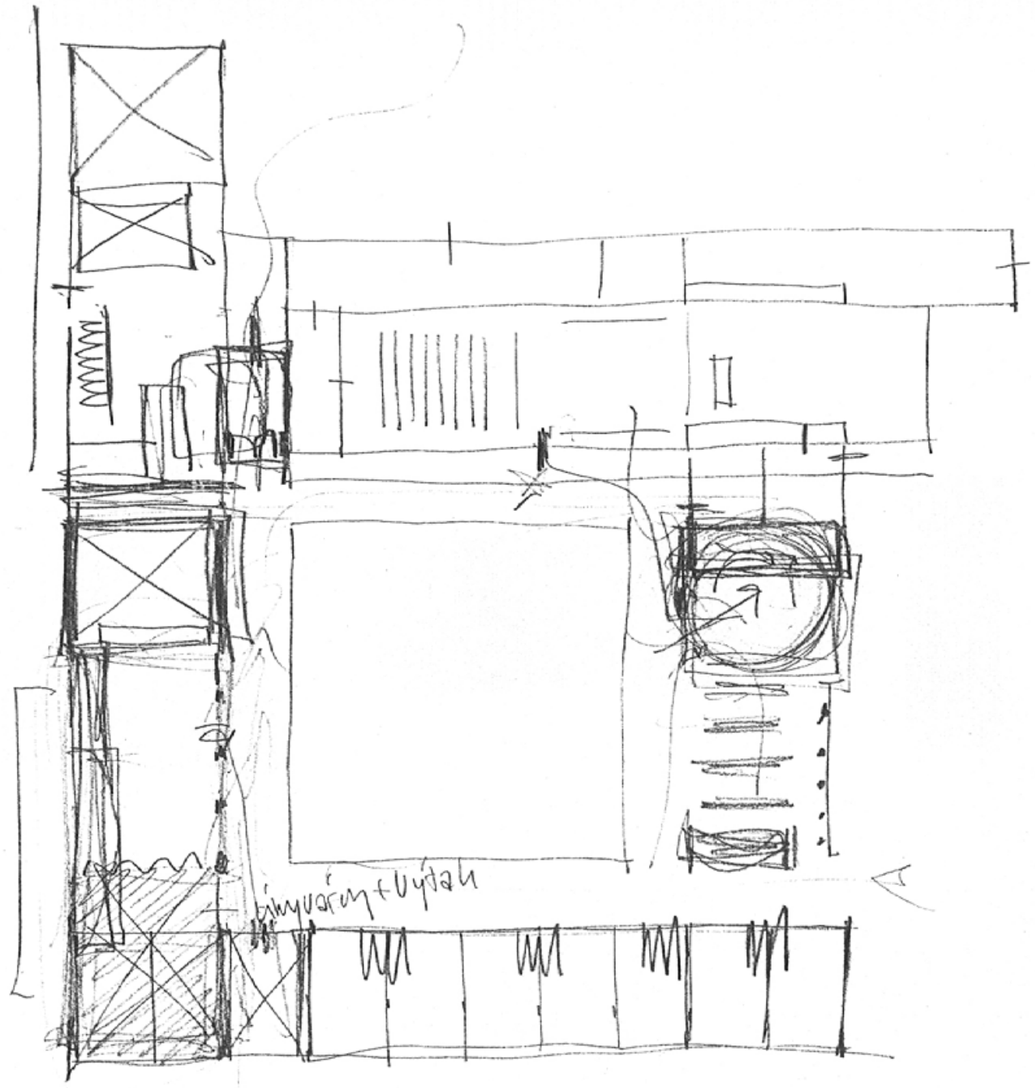

SKICY

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

vývojová fáze půdorysu

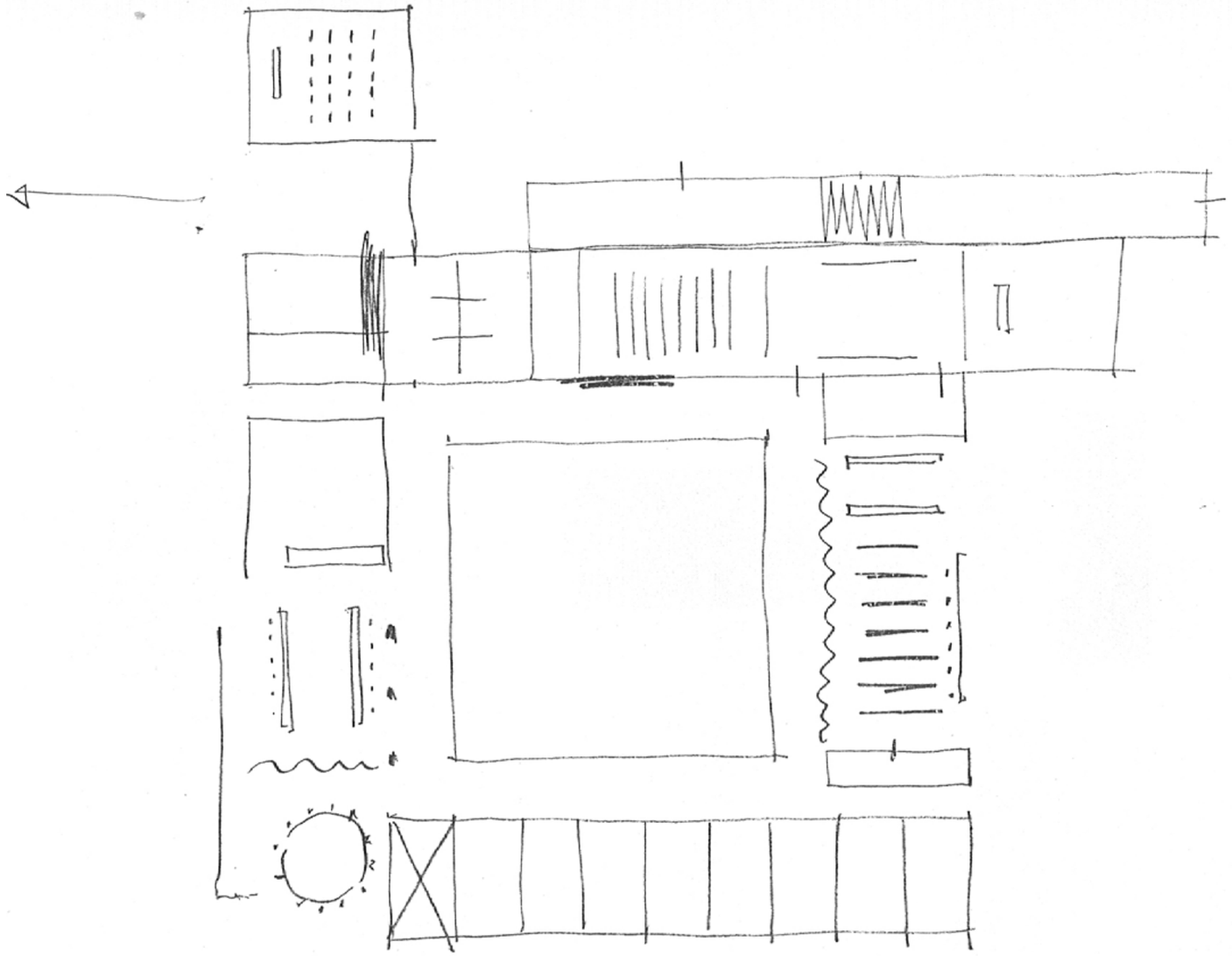

SKICY

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

NÁVRH

Urbanismus

Pozemek zadaný pro stavbu nového kláštera pro komunitu kontemplativních mnišek dominikánského řádu leží na okraji zástavby na mírném jižním svahu v Praze-Lysolajích. V současnosti je pozemek s výměrou 15.573m^2 veden v katastru nemovitostí jako orná půda. Je však součástí větší plochy oddělené od okolních polí remízkem, která je v územním plánu označena jako zeleň městská a krajinná. Na těchto plochách je i vzhledem ke struktuře jejich vlastnictví očekáván budoucí možný rozvoj zástavby.

Lysolaje, které jsou od roku 1968 přičleněny k Praze jako samostatná městská část, jsou typickou ulicovou obcí táhnoucí se Lysolajským údolím od níže položené Pobaby (u řeky Vltavy) až po přírodní památku Housle na hranici území hlavního města. Liniová zástavba rodinných domů podél úzké komunikace sevřené v údolí se otevírá a rozšiřuje až na konci obce na mírnějších svazích, kde utváří náves s kapličkou a volné prostranství mezi nynější samoobsluhou a školou tvořící pomyslné centrum obce.

Dramatický průběh terénu významně ovlivňuje podobu obce již zmiňovaným Lysolajským údolím, přírodní památkou Housle zahrnující hluboce zařízlou erozní rokli, ale i například úvozovou cestou vedoucí od současné návsi jihozápadním směrem na okraj obce. Úvozová cesta je patrná i na historických mapách z vojenských mapování v průběhu 19. století. Dodnes si zachovala i přes blízkost nové zástavby rodinných domů svůj přírodě blízký charakter a jedinečnou úlohu v rámci sídla.

Pozemek pro novostavbu kláštera leží na konci této úvozové cesty. Její vyústění na otevřené louce na východní straně pozemku kláštera je zároveň místem, kudy prochází každoroční pouť od farního kostela sv. Matěje v Praze-Dejvicích přes nově vyhotovená Boží muka k zázračné studánce s kapličkou Panny Marie Sedmibolestné na kraji přírodní památky Housle, také nedaleko od zamýšlené novostavby. V souvislosti s výstavbou kláštera je možné propojit stávající významná místa v obci, která jsou sice všechna pravidelně rozmístěna na poměrně malém území, ale neexistuje jednotící urbanistická myšlenka určující jejich roli v rámci obce jako celku.

Navržen je dvojí přístup ke klášteru. První, ten hlavní, „světský“, vede po stávající ulici Žákovské a dále po nově trasovaném úseku s formálním stromořadím a chodníkem v jedné úrovni s vozovkou přímo směřujícím ke kapli. Příjezd slouží pro dopravní obsluhu areálu a pohodlný bezbarierový příjezd návštěvníků a hostů. Druhý přístup vede po pěší cestě zeleným úvozem od centra obce. Tato poutní cesta je součástí prožitku samotné návštěvy klášterní kaple. Ta je odměnou za překonání překážky v podobě mírného stoupání ke klášteru. Parkování pro návštěvníky, kteří zvolí tuto pěší procházku je možné před samoobsluhou v centru obce.

Po perimetru pozemku, podél plaňkového plotu, je navržena pěší cesta propojující okruh od centra obce zeleným úvozem k zázračné studánce vně vlastního areálu kláštera.

Součástí zadání diplomové práce je i návrh parcelace pro výstavbu rodinných domů na části sousedního pozemku a trasování nové obslužné komunikace, která slouží zároveň jako hlavní příjezd ke klášteru. Územím určeném k zástavbě prochází dálkový vysokotlaký plynovod zásobující areál zemědělské univerzity na Suchdole. Díky svým ochranným a bezpečnostním pásmům negativně ovlivňuje zastavitelnost sousedního pozemku, a tím i podobu parcelace. V návrhu je pozemek rozdělen na co nejmenší zastavitelné parcely z důvodu konkurenceschopnosti na realitním trhu. Obslužná ulice se stromořadím je odkloněna od přímé spádnice svahu tak, aby bylo možné dosáhnout mírnějšího sklonu 1/12 (normová hodnota pro osoby s omezenou schopností pohybu). Ulice je vedena severo-jižně, směřuje ke vstupu do klášterní kaple a ústí do strukturovaného předprostoru kláštera, na parkoviště pro návštěvy s asfaltovým povrchem, kde je možné zároveň otáčení vozidel dopravní obsluhy.

Architektonické řešení

Hmotové řešení stavby vychází z řádové tradice uspořádání klausury kláštera, tedy veřejnosti nepřístupné části, okolo čtvercového rajského dvora. Z dvoupatrové hmoty klášterní klausury postavené na půdorysu čtverce (kvadratury) vystupují v půdoryse a v řezu pouze objemy kaple a hostovského domu. Funkční a estetické požadavky na tyto dvě součásti kláštera je předurčují k tomu, aby měly v rámci hmotového schématu své specifické kvality.

Kaple má s horizontální částí společnou římsu, od které se zvedá její strmá sedlová střecha o sklonu 62°. Převýšená hmota kaple se střešním osvětlením při obou štítech umožňuje v interiéru zážitek z vertikální osy s rozostřeným úběžníkem. Nasvětlená bílá plná východní štítová zeď za oltářem je mlhavou branou, východem do očekávaného blaha.

Hostovský dům je provozně oddělen od klášterní klausury, nicméně požadavkem vycházejícím přímo od mnišek byla možnost propojení obou funkcí především v patře s individuálními celami z důvodu flexibilního nakládání s prostorem v případě nutného rozšíření kapacit pro sestry. Prostory pro hosty jsou orientovány do veřejné části areálu, nikoli do soukromých klášterních zahrad. Hmota hostovského domu je přisazena ke kvadratuře ze severní strany od hlavního vstupu, vybíhá tedy směrem k příjezdu a nové zástavbě rodinných domů a uzavírá spolu s kaplí a ohradními zdmi ze stran obou přístupů prostor dlážděného Čestného dvora.

TEXT

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

Stavba srůstá do jednoho monolitu, celku, tvořeného různými částmi vzniklými ale ve stejnou dobu podle jednoho návrhu. Materiálové provedení exteriéru podporuje myšlenku stavby jako masivu. Monolitický pohledový probarvovaný beton cihlové barvy je použit jak na svislých stěnách, tak na šikmé střeše kaple a mezi nimi plynule navázán bez viditelných mezer. Cihlová přírodní barevnost čelí nekompromisním povětrnostním vlivům, v interiéru kaple s udržovaným klimatem jsou pak stěny světlé z pohledového betonu, štítová stěna je téměř bílá použitím odlišného pojiva. Klášterní kaple je otočena svým východním štítem k obci, převyšuje okolní zástavbu o výšku své sedlové střechy, ale díky své barevnosti a skromnému tvarování okázale neční a neupozorňuje na sebe. Ponechává tak přirozeně tuto roli čistě bílému barokním farnímu kostelu sv. Matěje na kopci nad Šáreckým údolím a Dejvicemi.

Všechny konstrukce stropů, tedy i šikmá střecha kaple jsou z důvodu vysoké hlukové zátěže z leteckého provozu důsledně těžké. Vysokou protihlukovou kvalitu vyžadují i všechny výplně fasádních otvorů.

Provozně je klášter rozdělen do tří hlavních částí: kaple, klausura a hostovský dům, z toho hostovský dům a kaple jsou veřejnosti přístupné. Místnosti tvořící hranici klausury ve vstupním přízemním podlaží jsou kaple, vstupní hala, přijímací pokoj pro hosty a hovorna. V druhém nadzemním podlaží je na pomezí hostovské části a klausury umístěna cela pro personál.

Klášter je rozdělen do tří úrovní: v té první, suterénní, jsou umístěny pomocné provozy a dále plochy určené k hlučným pracovním činnostem, které by mohly rušit pohodu v přízemí. Zároveň je ze suterénu výstup do produkční části zahrady s rozlehlou šatnou a dále černá kuchyně na zpracování ovoce a zeleniny ze zahrady.

Druhou a hlavní úrovní je přízemí, kde jsou prostory společně užívané sestrami rozmístěné okolo čtvercového rajského dvora. Hlavní kostru dispozice klausury v přízemí tvoří rajský dvůr s ambitem po obvodu, kaple, kapitula, knihovna a refektář s kuchyní. Rajský dvůr má rozměr 16 x 16 metrů a jeho povrch je navržen jako udržovaný trávník s kruhovou vodní hladinou uprostřed. Dvůr je předchutí ráje, v klidné vodní hladině se odráží obloha, a trávník v pravidelných cyklech během celého roku plošně rozkvétá bílými květy sněženek, fialovými květy krokusů a ocúnů.
Poslední úrovní je první patro věnované individuálnímu odpočinku a práci sester v celách. V patře je umístěna menší oratoř pro individuální modlitbu, která přímo přehlíží hlavní oltář v kapli.

Okna umístěná osově v každé individuální cele vytvářejí na fasádách kláštera v prvním patře otvory v pravidelných rozestupech. To umožňuje dosáhnout pravdivosti v pravidelnosti na fasádě i při sdružení instalačních jader a zrcadlovém překlopení přidružených cel. Řád oken prvního patra je na fasádách přenesen do ostatních pater se stejnými osovými rozestupy otvorů. Jejich velikost a výška parapetu i nadpraží se ale mění v závislosti na požadavcích jednotlivých prostor v interiéru. Tento princip udržuje podvědomě fasádu pravidelnou, ale vnáší do pohledů novou složitost a kompozici v souladu s vnitřní dispozicí.

Pozemek kláštera je rozdělen na volně přístupnou veřejnou část s parkovištěm a Čestným dvorem dlážděným kamennou dlažbou a soukromou část - klášterní zahradu. V zahradě jsou vytyčeny dva pomyslné čtverce: produkční zahrada u výstupu ze suterénu - zeleninová, bylinková a květinová zahrada a volná čtvercová louka před výstupem z přízemí na osu klausury. V rozích pozemku jsou navrženy štěpnice s ovocnými stromy (třešně, jabloně a hrušně). Pod jabloněmi v západní části pozemku se nachází hřbitůvek v podobě čtyř kamenných opěrných zídek a teras zařízntých do mírně svažité louky. Při vstupu na pozemek po pěší cestě úvozem je pak navržena skupina ořešáků tvořící výraznou kulisu a hmotovou protiváhu abstraktní a hmotné kapli.

Celkové kapacity stavby:

celková užitná plocha	2.280m^2
celkový obestavěný prostor	10.600m^3.

ŠIRŠÍ VZTAHY (SCHWARZPLAN)

M 1:2000 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

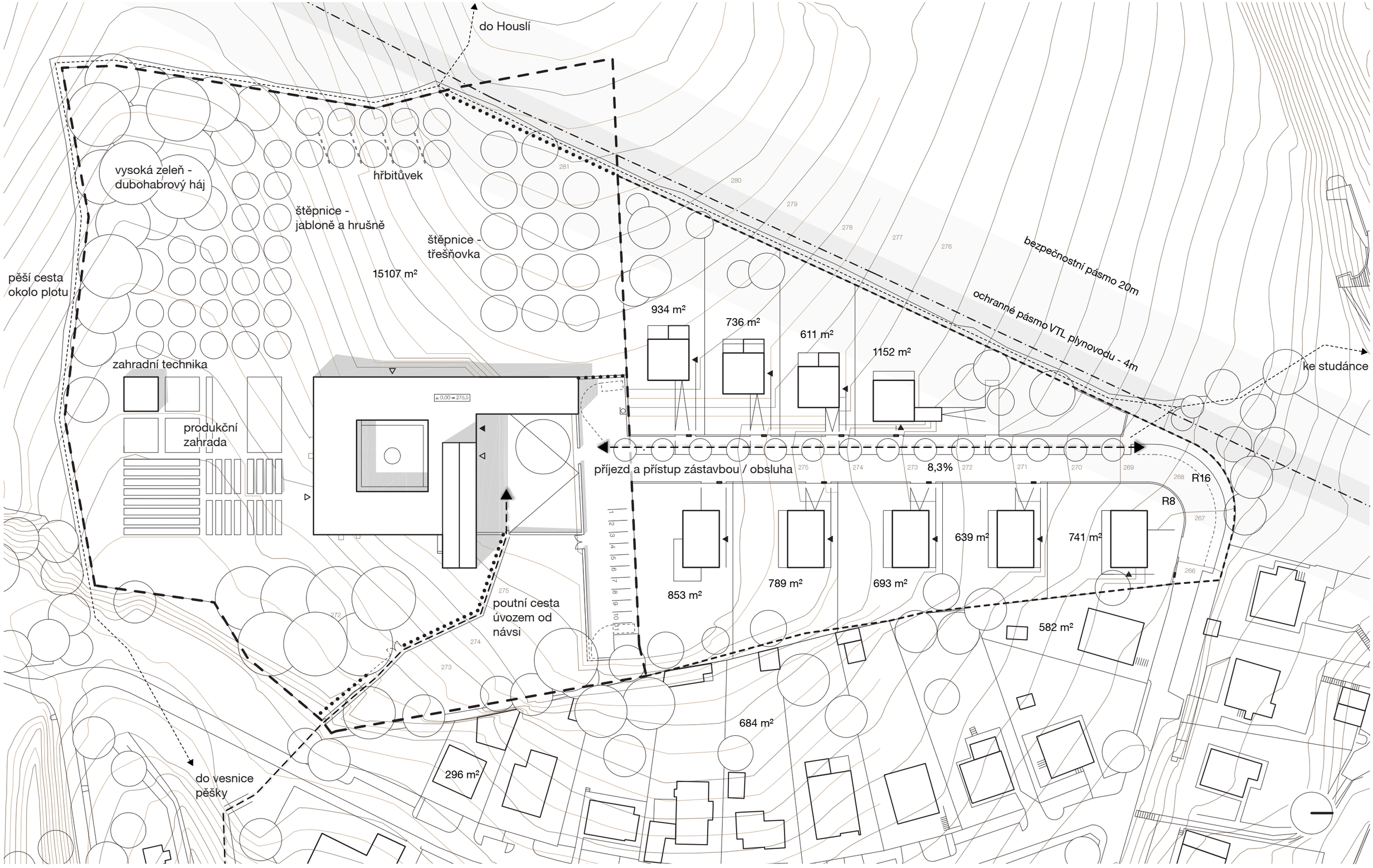

Legenda:

- hranice pozemku kláštera
- hranice řešeného území
- podzemní vedení VTL plynu
- vymezení soukromé části zahrad
- hlavní přístupy ke klášteru
- pěší cesty

KOORDINAČNÍ SITUACE

M 1:750 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

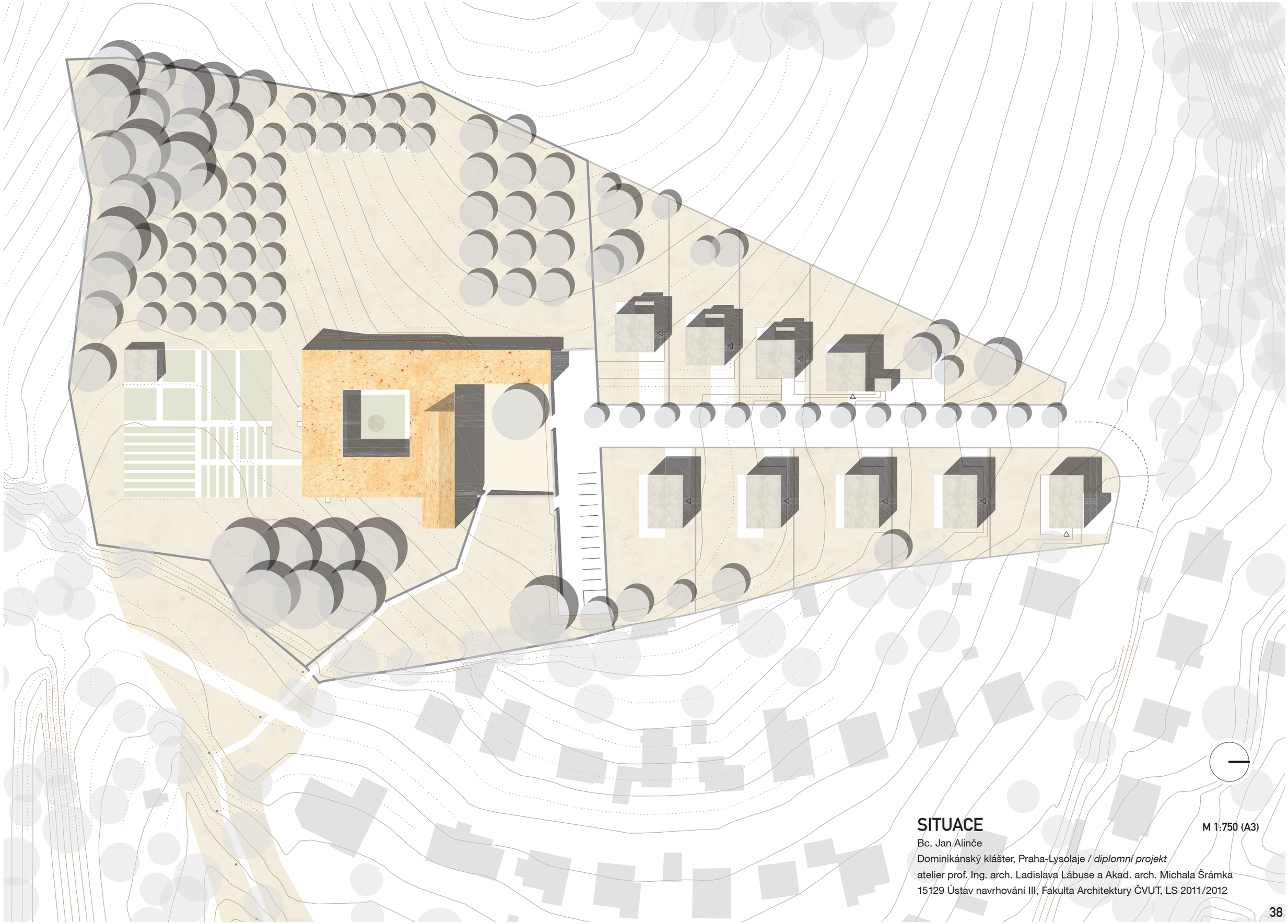

SITUACE

M 1:750 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

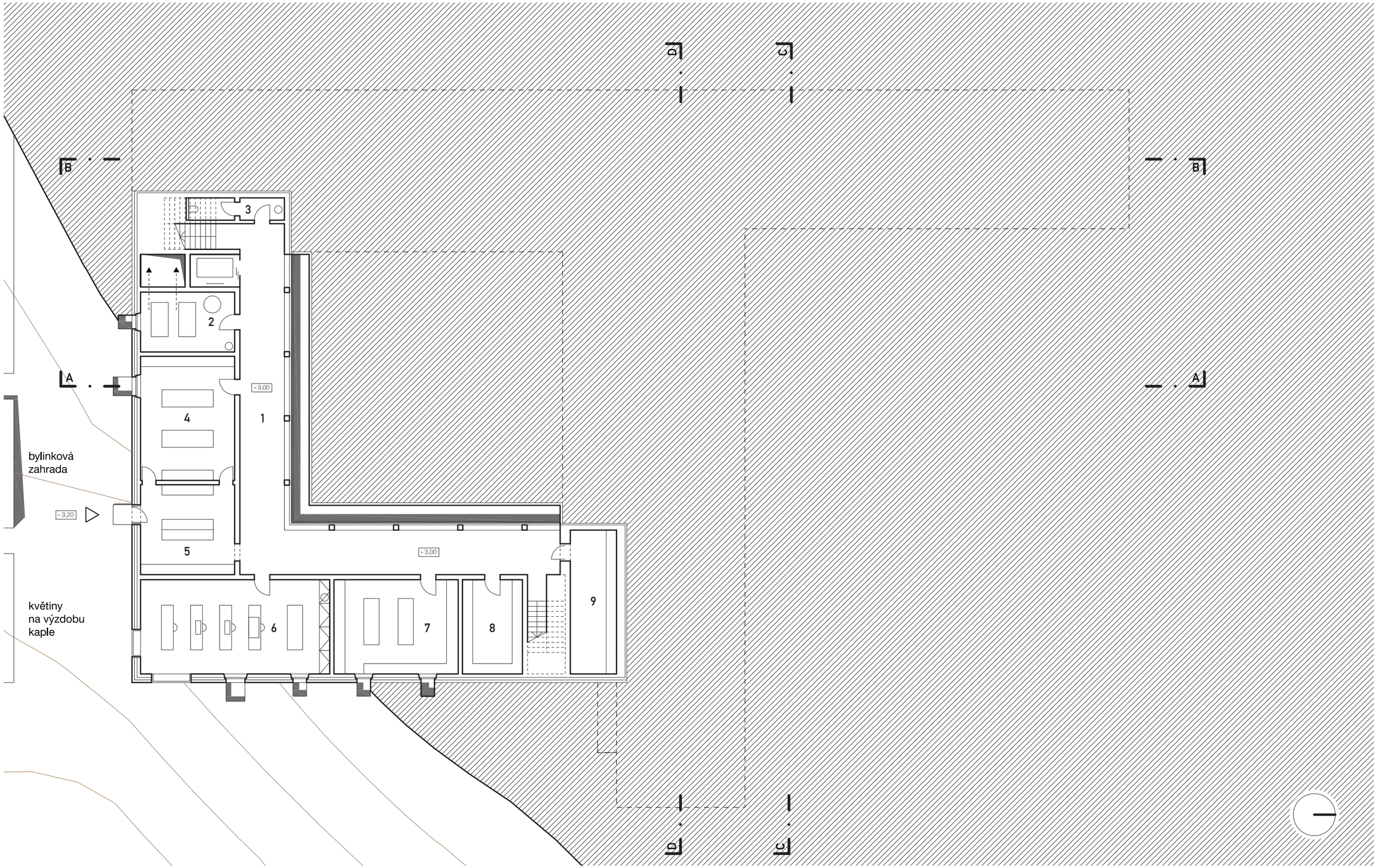

Legenda *[výměry v m²]*:

1	chodba	*99,0*	**6**	hlučná pracovna / tkalcovna	*60,8*
2	technická místnost	*19,3*	**7**	černá kuchyně / zpracování ovoce	*39,9*
3	WC	*6,8*	**8**	sklad	*19,3*
4	praní, sušení, žehlení	*39,9*	**9**	archiv	*22,7*
5	šatna	*29,0*		***Celkem 1.pp***	***336,7***

PŮDORYS 1.PP

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

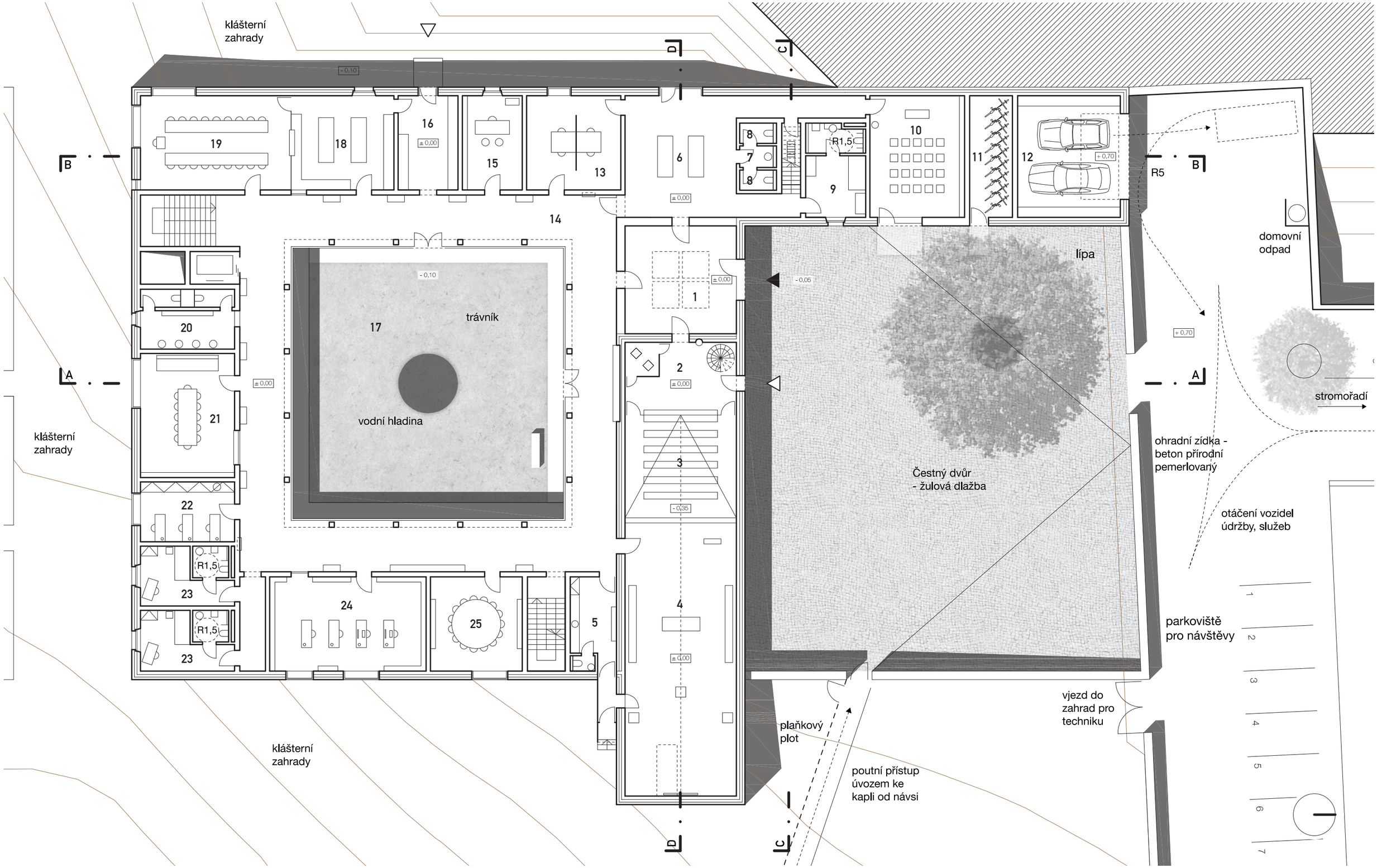

Legenda *[výměry v m²]*:

1	vstupní hala	*41,0*	**6**	přijímací pokoj	*47,2*	**11**	sklad kol	*17,8*	**16**	šatna	*19,3*	**21**	rekreace	*39,9*
2	předsíň	*23,6*	**7**	umyvadlo	*2,4*	**12**	dvojgaráž	*42,6*	**17**	rajský dvůr	*220,5*	**22**	tichá pracovna	*19,3*
3	kaple (veřejnost)	*41,0*	**8**	2 x WC	*ā 2,4*	**13**	hovorna	*30,2*	**18**	kuchyň	*33,0*	**23**	2 x cela-infirmerie	*ā 19,3*
4	kaple (chór)	*103,6*	**9**	cela-hosti-bezbarier.	*19,3*	**14**	ambit	*232,2*	**19**	refektář (jídelna)	*48,4*	**24**	knihovna	*50,2*
5	sakristie + WC	*14,9*	**10**	učebna	*39,2*	**15**	kancelář převorky	*19,3*	**20**	umývárna + 2 x WC	*19,3*	**25**	kapitula	*29,5*
													Celkem 1.np	***1197,1***

PŮDORYS 1.NP

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

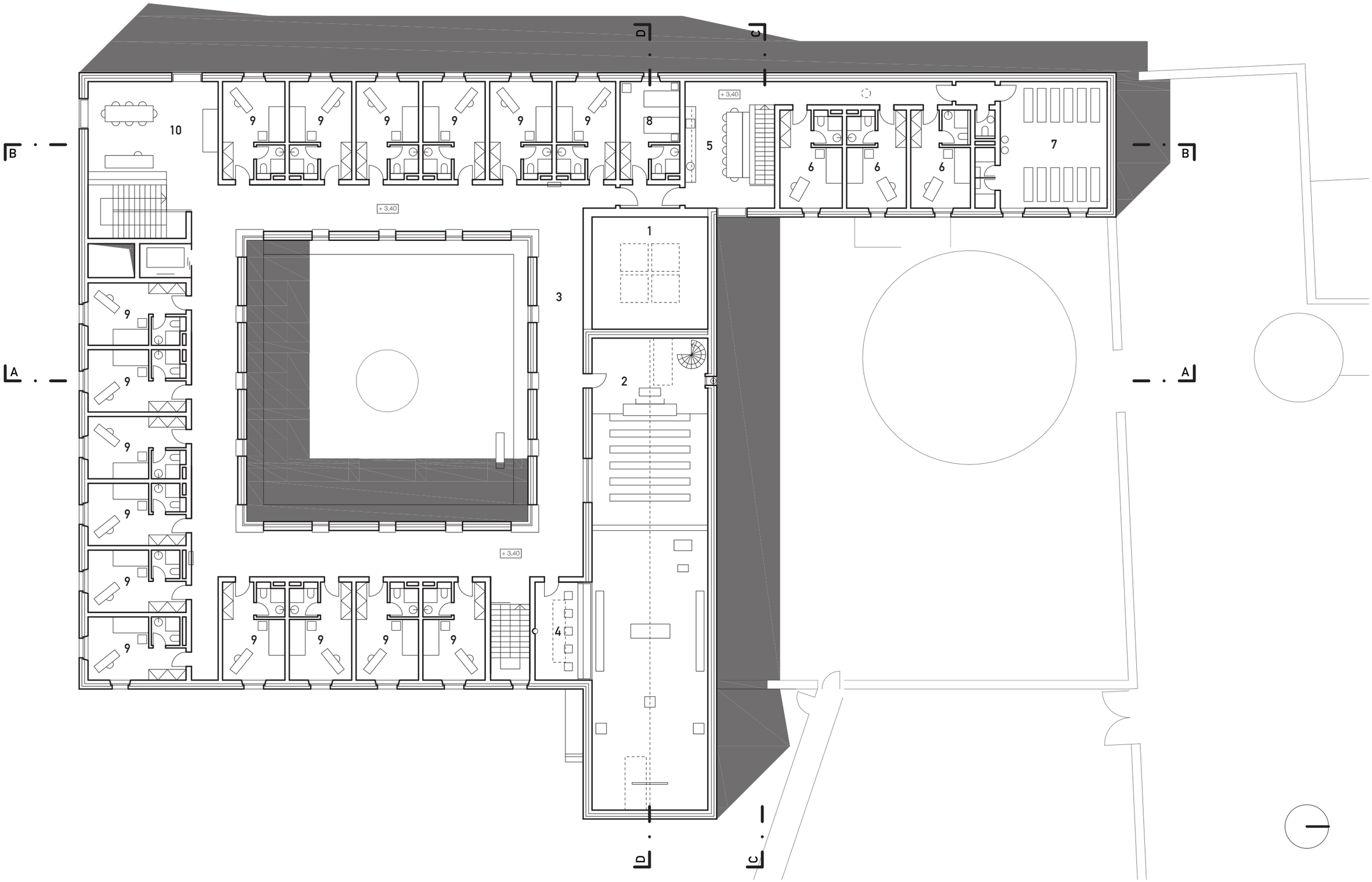

Legenda *[výměry v m²]*:

1	převýšený prostor		**6**	3 x hostovská cela	*ā 19,3*	***Celkem 2.np***	***744,7***
2	kůr	*23,6*	**7**	nocování skupin	*50,4*		
3	ambit	*202,0*	**8**	cela pro personál	*18,4*		
4	oratoř	*13,2*	**9**	16 x cela	*ā 19,3*		
5	kuchyň, jídelna (hosti)	*29,4*	**10**	denní pokoj (novicky)	*41,0*		

PŮDORYS 2.NP

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

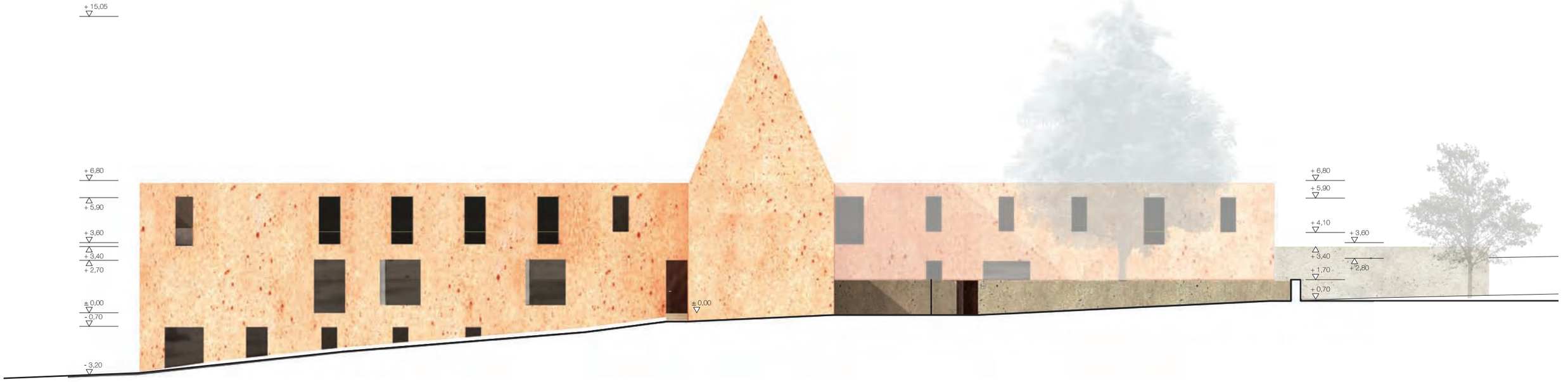

Pohled východní

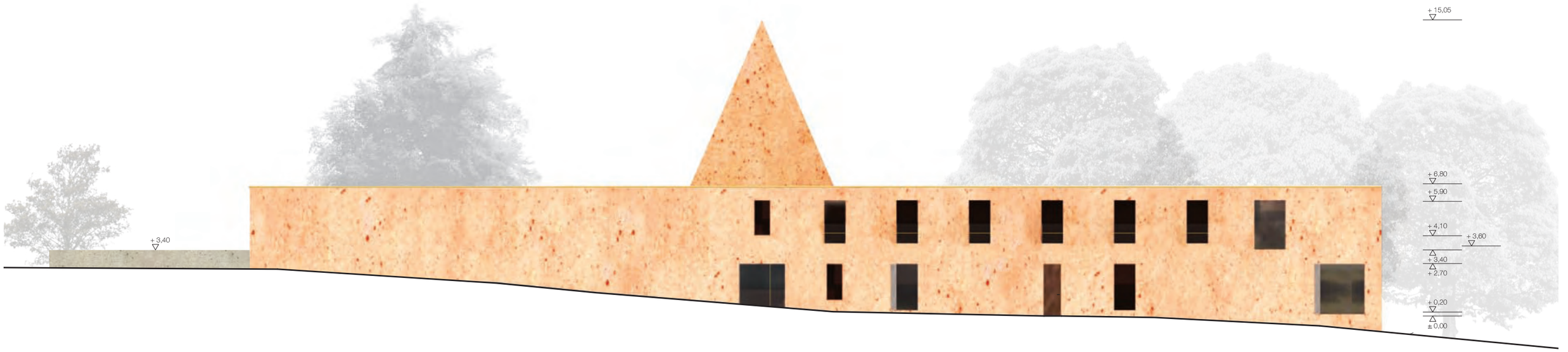

Pohled západní

Fasáda kláštera je navržena z pohledového betonu probarveného do cihlové barvy, klempířské prvky (ukončení atiky) a madla zábradlí jsou z přírodní kartáčované mosazi; dřevěné prvky na fasádě (obklady a masivní vstupní dveře) jsou z ořechového dřeva.

POHLEDY V, Z

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

Pohled severní

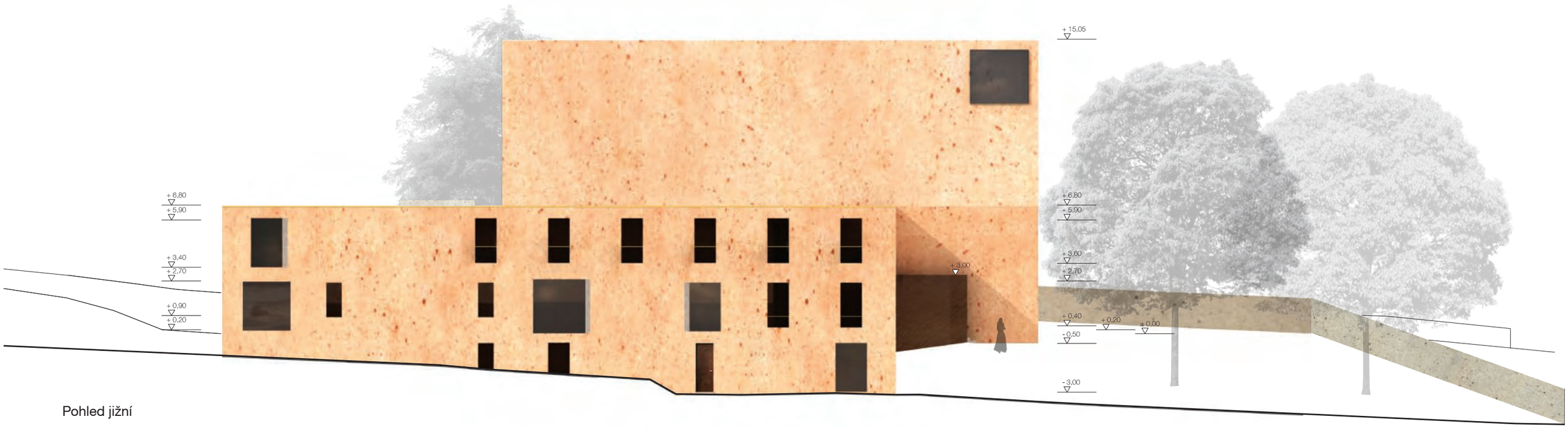

Pohled jižní

Fasáda kláštera je navržena z pohledového betonu probarveného do cihlové barvy, klempířské prvky (ukončení atiky) a madla zábradlí jsou z přírodní kartáčované mosazi; dřevěné prvky na fasádě (obklady a masivní vstupní dveře) jsou z ořechového dřeva.

POHLEDY S, J

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

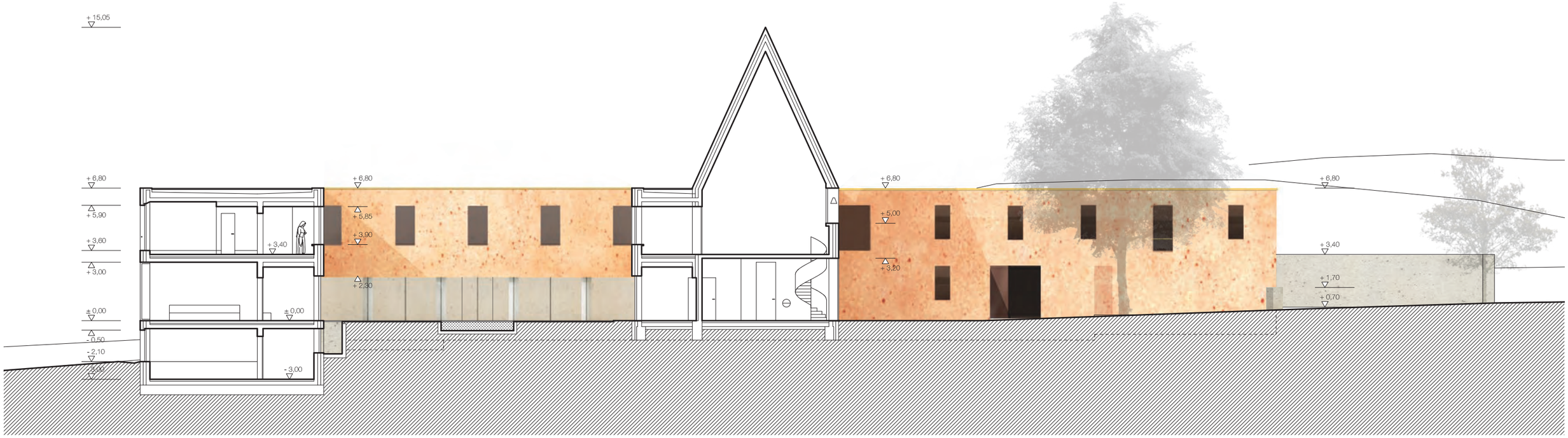

Řez A A

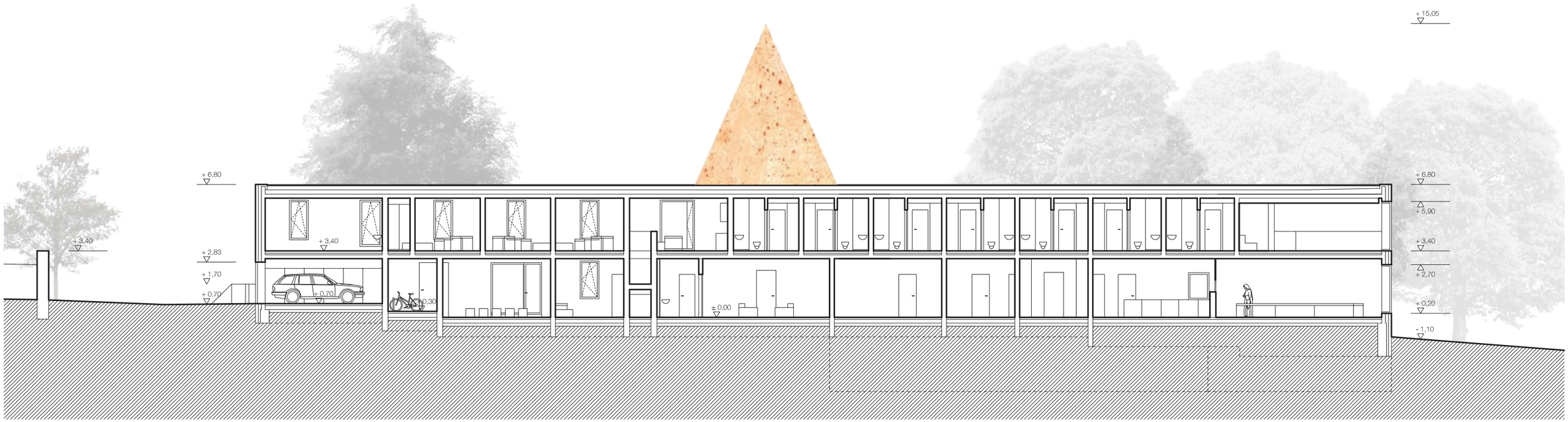

Řez B B

ŘEZY A, B

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

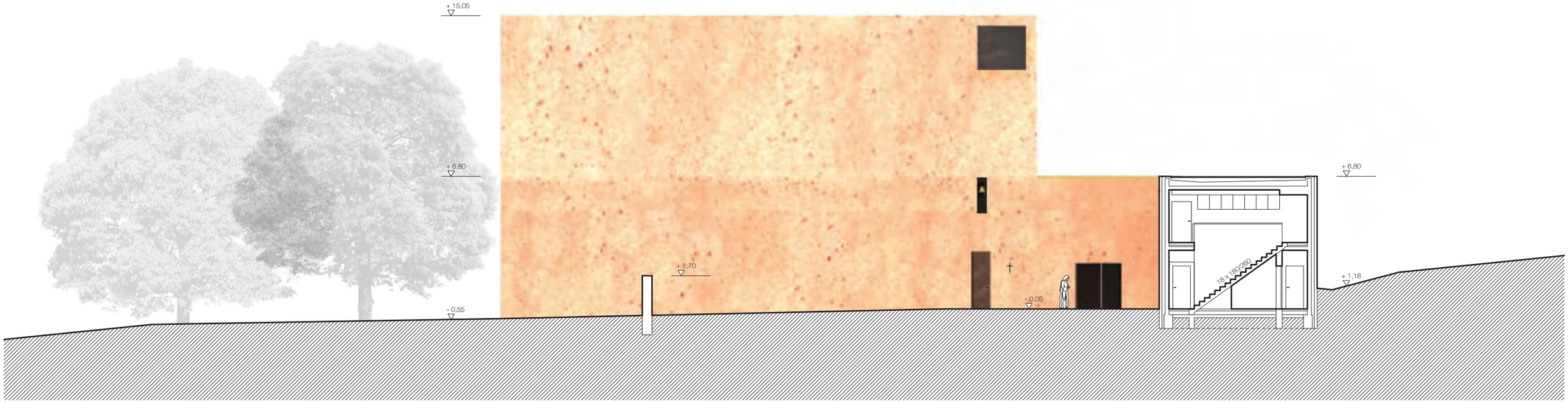

Řez C C

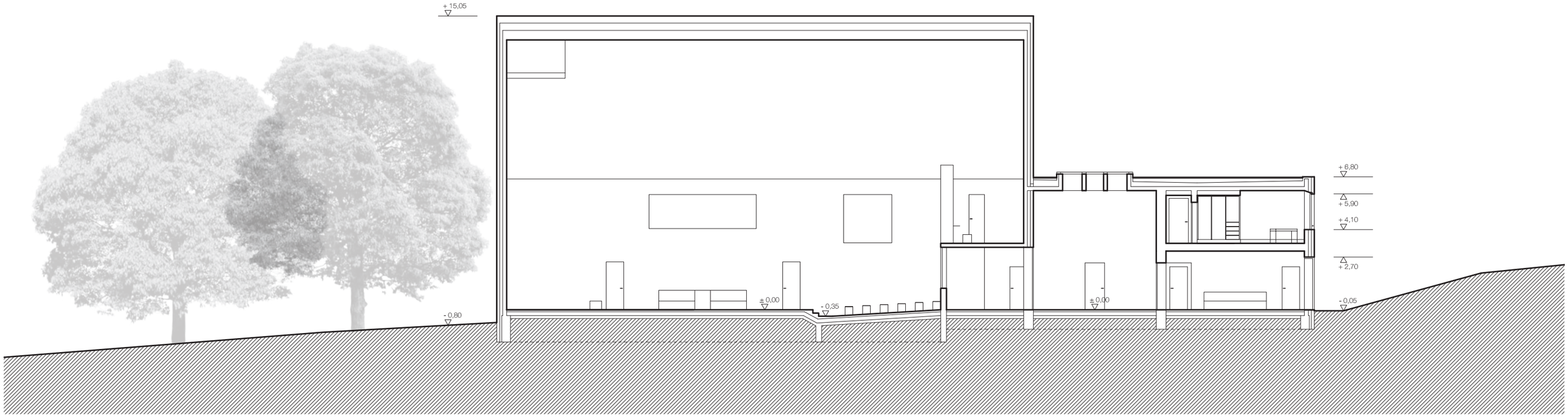

Řez D D

ŘEZY C, D

M 1:200 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

instalační jádro pro dvě sousedící cely, průchod instalací nosnou stěnou

nosná stěna tl. 250 mm splňující normu na stavební neprůzvučnost pro mezibytové stěny

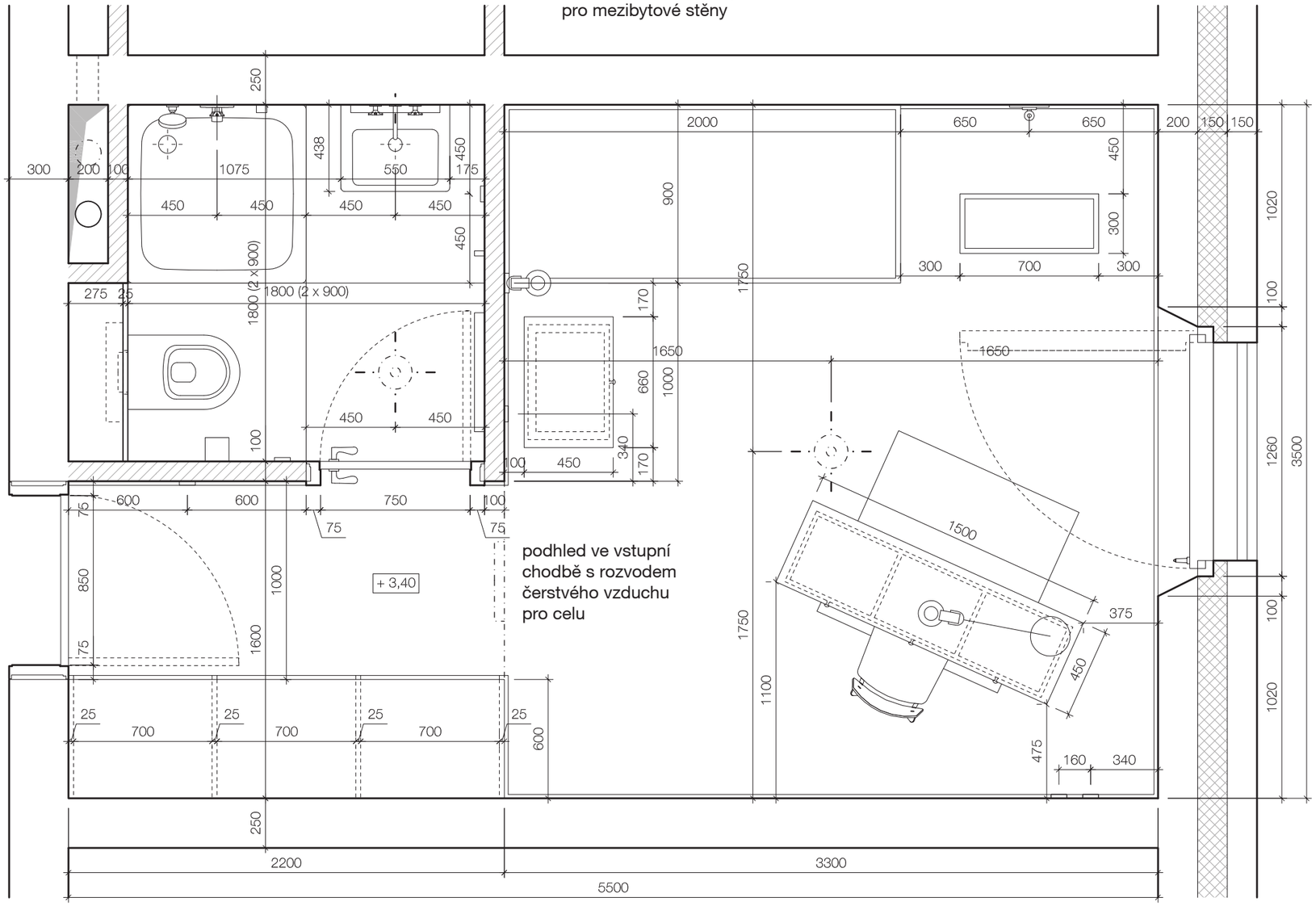

podhled ve vstupní chodbě s rozvodem čerstvého vzduchu pro celu

obvodový plášť:

kletovaná cementová omítka	30 mm
nosná betonová stěna	200 mm
tepelná izolace EPS ve dvou vrstvách s přeloženými spárami	150 mm
vnější vstva monolytického probarvovaného betonu	150 mm

exterier

ambit

CELA PŮDORYS

M 1:25 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

CELA INTERIER

M 1:25 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

mosazný křížek

povrch stěn: kletované cementové omítky

nástěnný svícen *Viabizzuno plag in*

klekátko, javor

zábradlí před francouzským oknem - nerezová síť *Jakob*, v.1000 mm

Okenní klička *FSB* ze serie *1144, Jasper Morrison*

dřevohliníkové otevíravé / výklopné okno se skrytým rámem a rámem otevíravého křídla krytým v kraji zatmavenou skleněnou výplní, *Internorm*, 1200 x 2400 mm

bezfalcové dveře v se zárubní v lící s podlahovými lištami barva

Dveřní klika *FSB* ze serie *1144 Jasper Morrison*

postel se zády 900 x 2000 mm, javor

lampička na čtení u lůžka *Artemide Tolomeo Faretto*

noční stolek *Shaker Wood, Side Table by Kelly Mehler,* š.66, h.45, v.66 cm, javor

podlahová nášlapná vrstva: betonová stěka světlá

svítidlo zapuštěné ve stropní desce *Viabizzuno foro* Ø 170 mm

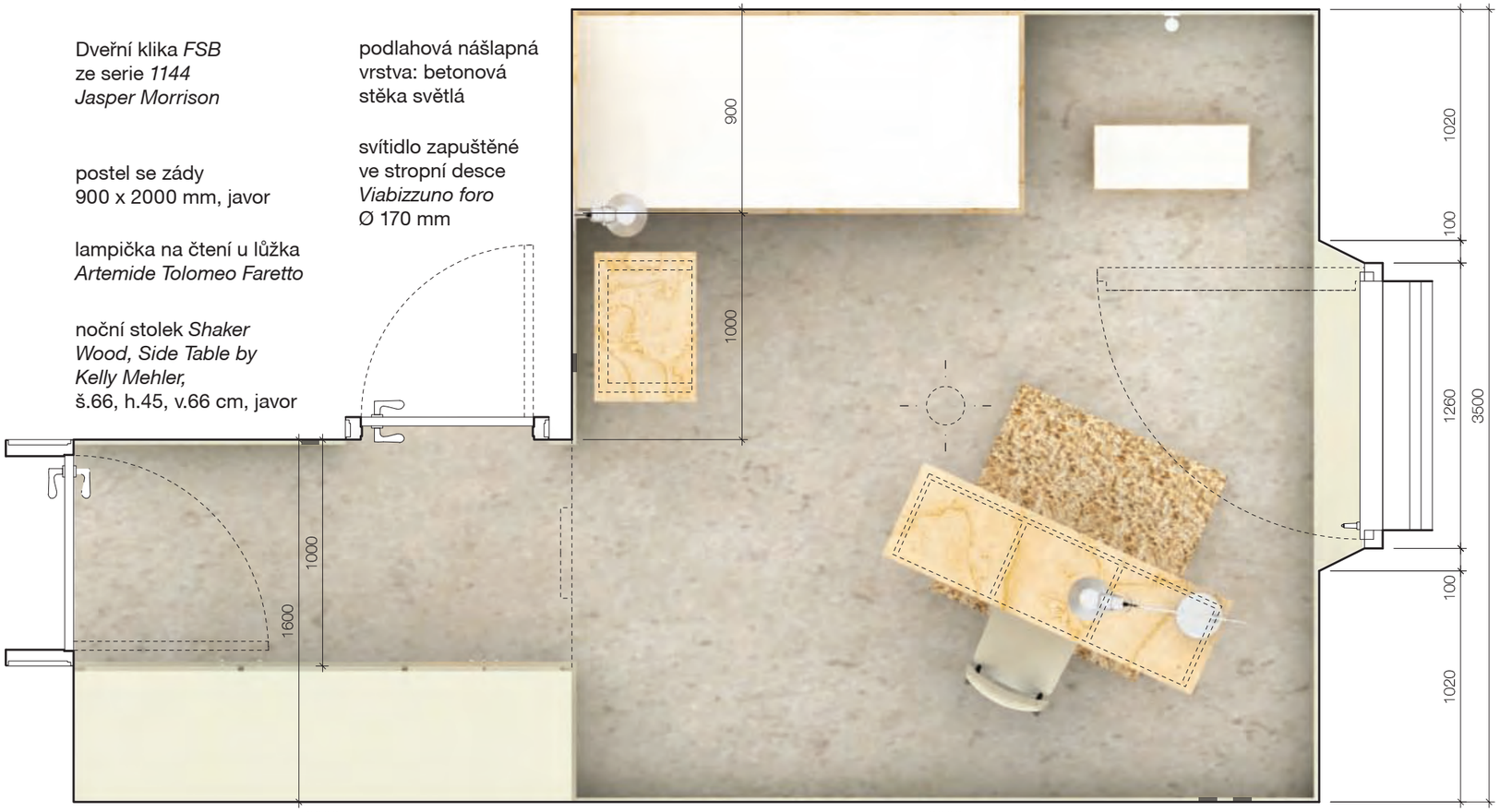

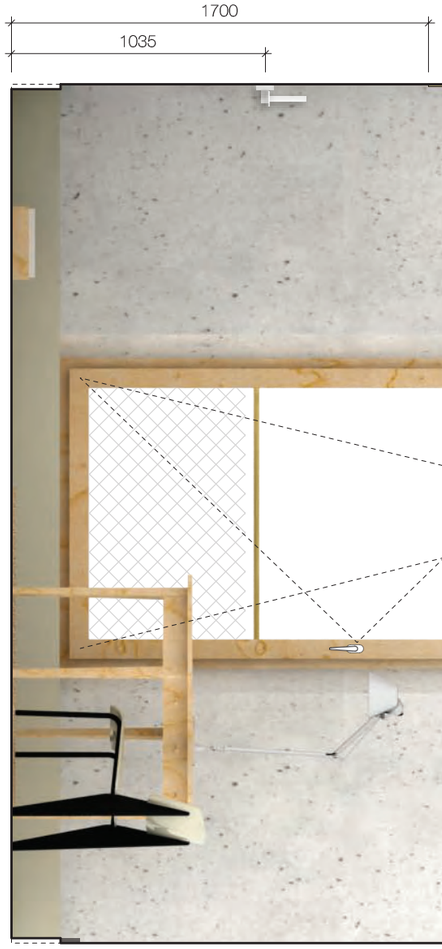

CELA INTERIER

M 1:25 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

pracovní stůl *Shaker Wood, Sofa Table by Kelly Mehler,*
3 zásuvky,
š.150, hl.45, v.70 cm, javor

židle *Standard Chair, Jean Prouve, Vitra*, černý lak / lak v barvě podlahových lišt

stolní lampička
Artemide Tolomeo Tavolo

výdech větrání (systém řízeného větrání - přívod upraveného čerstvého vzduch do cely v podhledu ve vstupní chodbě

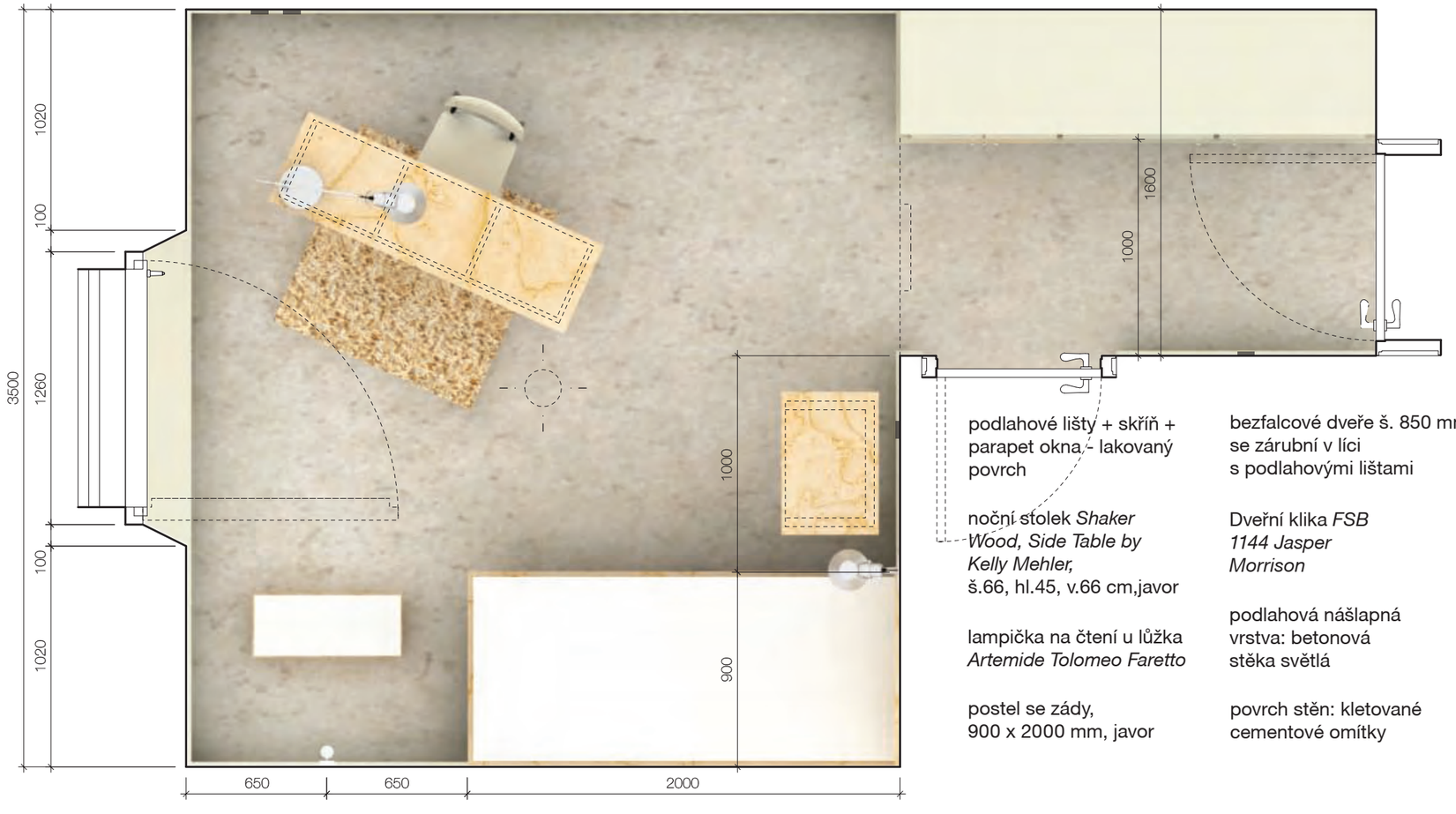

podlahové lišty + skříň + parapet okna - lakovaný povrch

noční stolek *Shaker Wood, Side Table by Kelly Mehler,*
š.66, hl.45, v.66 cm,javor

lampička na čtení u lůžka
Artemide Tolomeo Faretto

postel se zády,
900 x 2000 mm, javor

bezfalcové dveře š. 850 mm se zárubní v líci s podlahovými lištami

Dveřní klika *FSB 1144 Jasper Morrison*

podlahová nášlapná vrstva: betonová stěka světlá

povrch stěn: kletované cementové omítky

hlavová sprcha
Axor serie
Citterio M

krytí sprchového koutu: skleněná zástěna nebo bílý pratelný závěs

armatury
Axor Citterio M
termostat +
2x ventil

sprchová vanička
Kaldewei Duschplan
90 x 90 x 6,5 cm

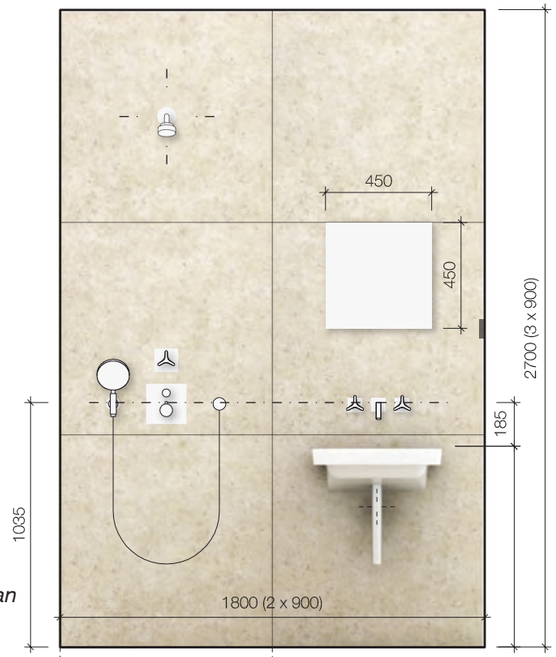

umyvadlová armatura
Axor Citterio M

umyvadlo
Villeroy & Boch Subway 2.0,
š. 55 cm

strop - malba na beton

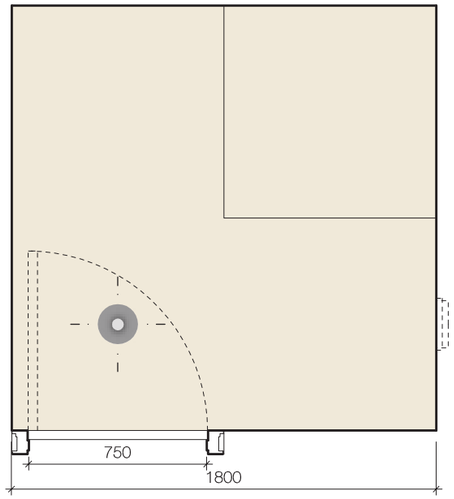

svítidlo zapuštěné ve stropní desce
Viabizzuno foro Ø 170 mm

koncovka větrání (systém řízeného větrání, vzduch z cely odváděn přes koupelnu)

tlačítko splachování
Geberit Sigma 60
v líci obkladu

závěsné WC
Villeroy & Boch Subway 2.0

Dveřní klika *FSB 1144 Jasper Morrison*

bezfalcové dveře
š. 750 mm se zárubní
v líci obkladu

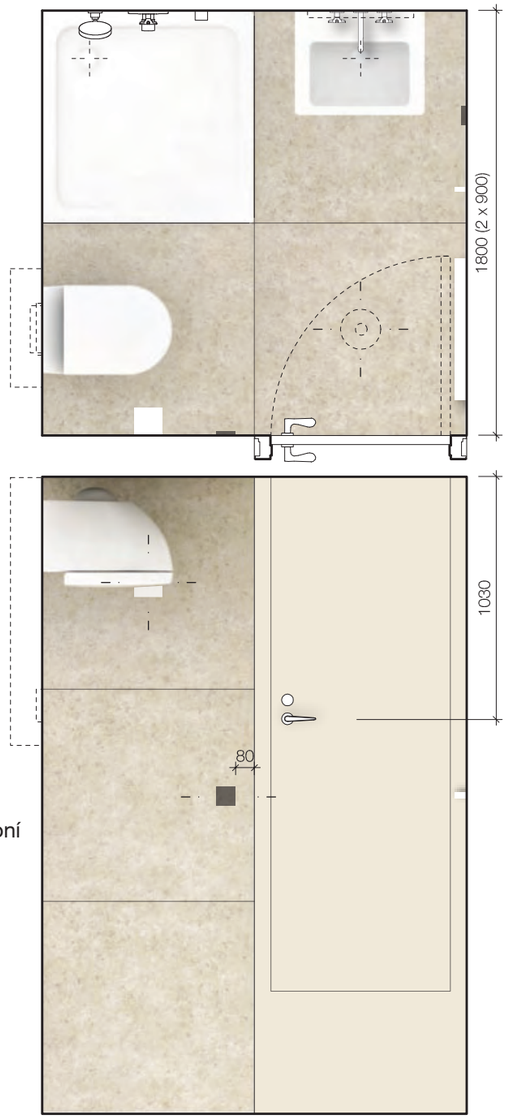

24 ks dlažba *Refin*
Pietre di Borgogna Diamante
90 x 90 cm

CELA KOUPELNA

M 1:25 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

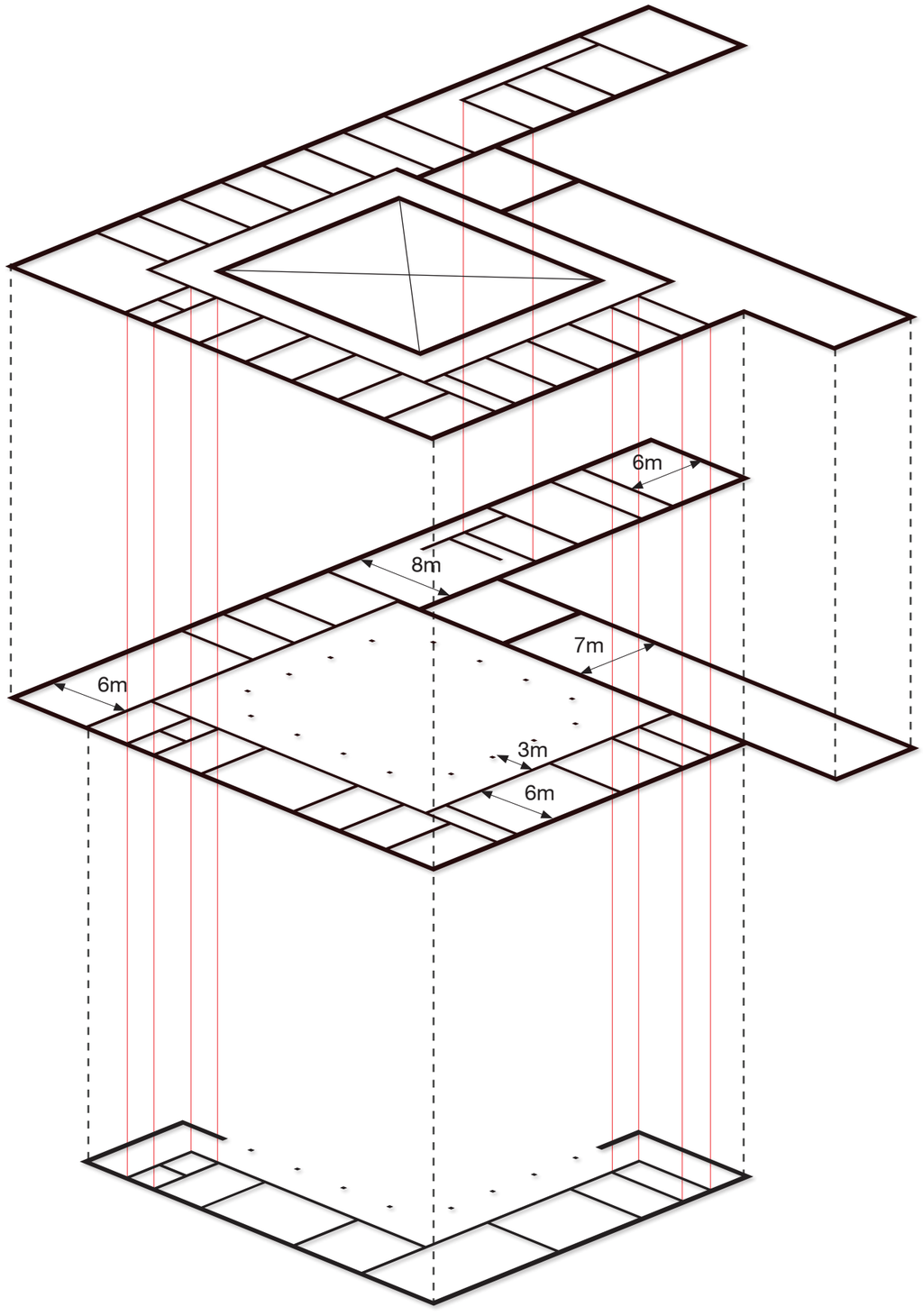

2. NP

1. NP

vertikální komunikace

1. PP

Obvodová nosná konstrukce je monolytická železobetonová - sandwichové řešení obvodových stěn s venkovní pohledovou vrstvou z monolytického probarvovaného (cihlová barva) betonu s vloženou tepelnou izolací EPS lepenou na nosnou část sandwiche ve dvou vrstvách s přeloženými spárami.

Nosný systém je kombinovaný a je tvořen podélnými nosnými stěnami po celém obvodu čtvercového půdorysu se vzájemnými rozestupy 3 a 6 metrů (v přízemí a suterénu částečně tvořeny sloupy) a dále příčnými stěnami z nichž větší část leží v celé délce nad stejně umístěnými podporami nižšího patra a menší část tvoří průvlaky přes podélné nosné stěny.

STATICKÉ SCHÉMA

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

Ze všech míst v interieru je možný únik dvěma směry, z toho plynou méně přísné požadavky na kvalitu únikové cesty a její maximální délku. Únik je možný ve všech patrech po otevřené chodbě (ambitu), která je celá jedním samostatným požárním úsekem.
Nutné je dodržet normovou hodnotu šířky úniku (Ob 2 - bydlení stálé (více než 12 jednotek) min. 1500 mm / dveře 1100 mm, Ob 3 - ubytování (hostovský dům) min. 1100 mm / dveře 900 mm) a požadavek na maximální nahodilé požární zatížení (nábytek) v prostoru únikové cesty menší než 5 kg/m^2.
Úniková cesta je oddělena od sousedních prostor požárními konstrukcemi (všechny dveře do ambitu tedy musí být požárně odolné s označením EW 30 (minut) DP3).
Každá cela je samostatným požárním úsekem, dále jsou prostory sloučeny do požárních úseků podle logiky uspořádání půdorysu.
V každé cele je umístěn autonomní požární hlásič.

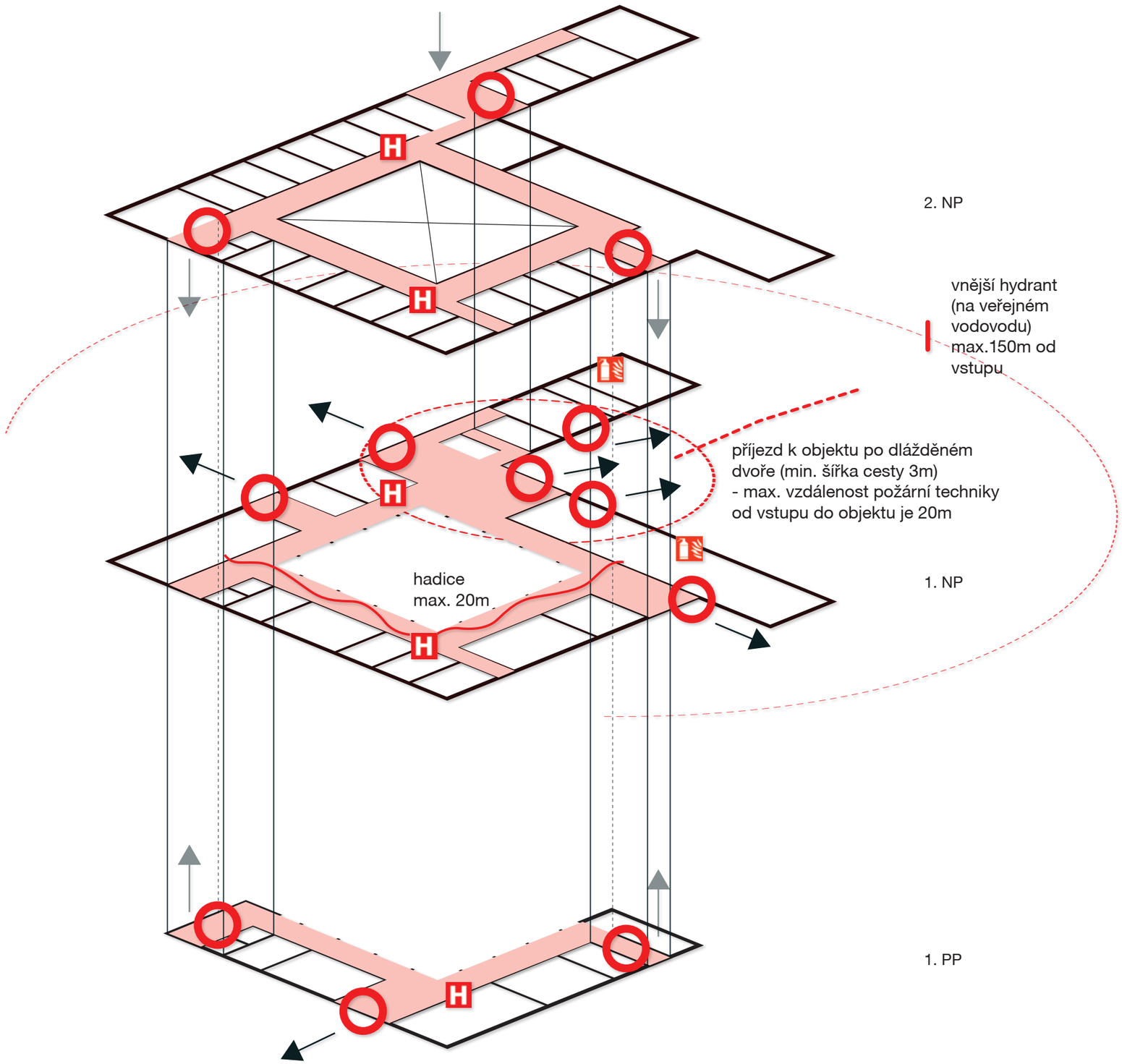

požární únik

únik ven

únik po schodišti

vnější požární hydrant (na veřejném vodovodu)

vnitřní požární hydrant (napojen na domovní rozvod vody)

hasící přístroj

SCHÉMA POŽÁRNÍ OCHRANY

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

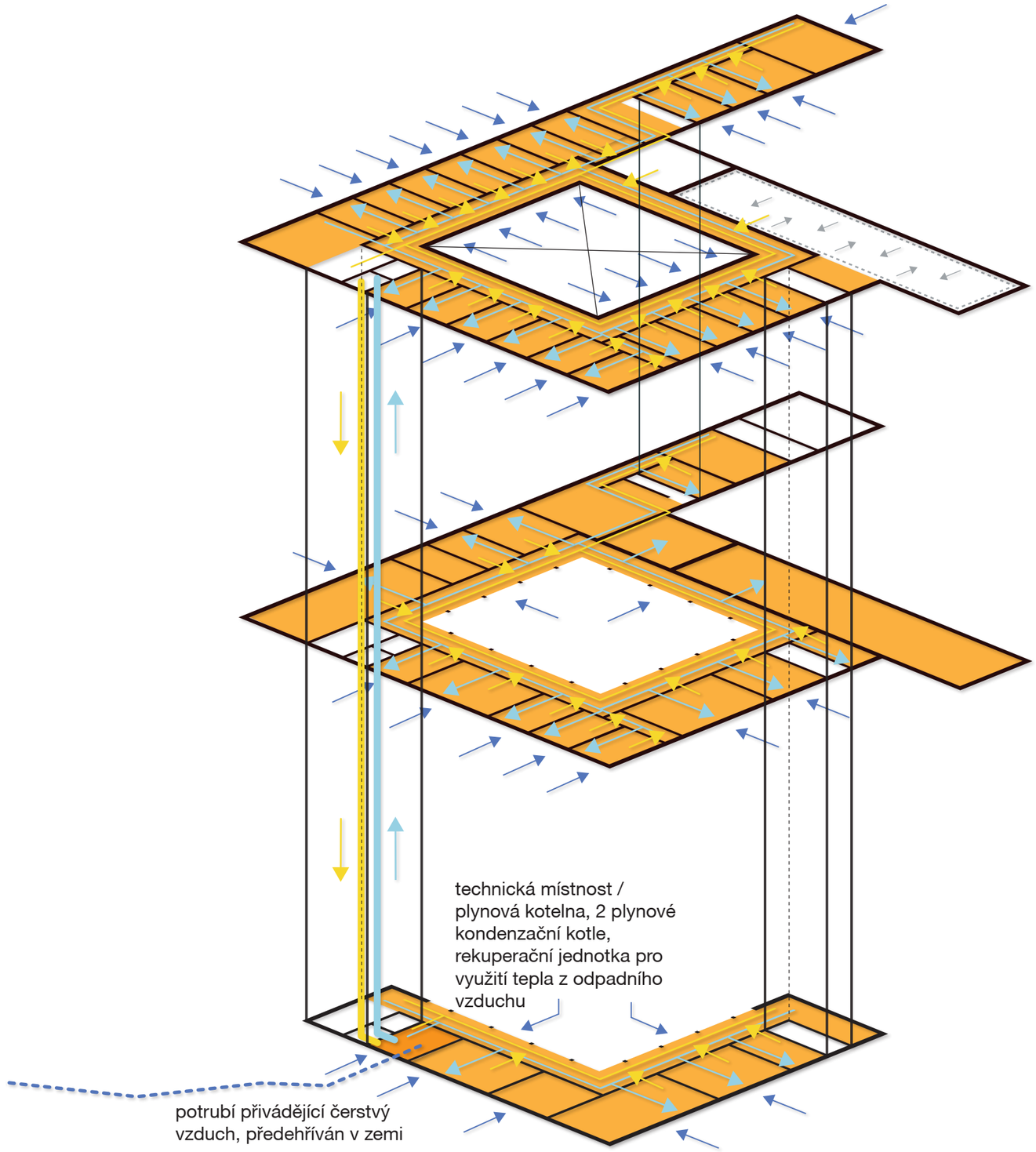

Jako energie pro vytápění objektu je navržen zemní plyn. Objekt se nachází v území zasíťovaném veřejným středotlakým plynovodem.
V 1.PP se nachází technická místnost - kotelna se dvěma plynovými kondenzačními kotli. Vytápění v objektu je teplovodní podlahové s nízkým teplotním spádem odpovídající režimu provozu kondenzačních kotlů. Podlahy v klášteře jsou převážně tvrdé, stěrky nebo dlažby, které zvyšují účinnost podlahového vytápění (asi 80W/m^2). Tepelná ztráta objektu na m^3 je asi 25W, světlá výška místností cca. 3m. Z přibližných údajů vyplývá, že ani v celách pravděpodobně nebude nutné dotovat vytápění tělesy.
Kaple bude vytápěna sálavým teplem z podlah a stěn s přiznaným betonovým povrchem se skrytými okruhy teplovodního topení.
Toto řešení vytápění je naprosto tiché.
Větrání v klášteře je řízené z důvodu velké hlukové zátěže od leteckého provozu a také z důvodu úspory energie a zajištění řádného provětrání pravidelně a často užívané kaple s velkým objemem vzduchu.
V technické místnosti je umístěna rekuperační jednotka upravující čerstvý vzduch s využitím energie z odpadního vzduchu (vlhčení a předehřátí). Upravený čerstvý vzduch je veden k jednotlivým místnostem v podhledech křížových chodeb. Odpadní vzduch je před vypuštěním ven veden zpět do techncké místnosti k odebrání zbytkového tepla.
Z cel je odpadní vzduch odváděn přes koupelny, čímž dochází k jejich odvětrání.
Systém řízeného větrání nevylučuje možnost individuálního přímého větrání okny v celách i společných místnostech, pouze se po dobu otevřených oken snižuje efektivita systému.
Kapli je k řádnému provětrání nutné větrat řízeně. Lze například využít vzduchové “proplachování” prostoru, kdy je čerstvý vzduch dávkován s konstantním malým průtokem větším počtem otvorů.

vedení čerstvého upraveného vzduchu

odvod odpadního vzduchu

čerstvý vzduch z exterieru

rozsah podlahového vytápění (cca 80W/m^2)

vytápění sálavým teplem

SCHÉMA VYTÁPĚNÍ A VĚTRÁNÍ

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

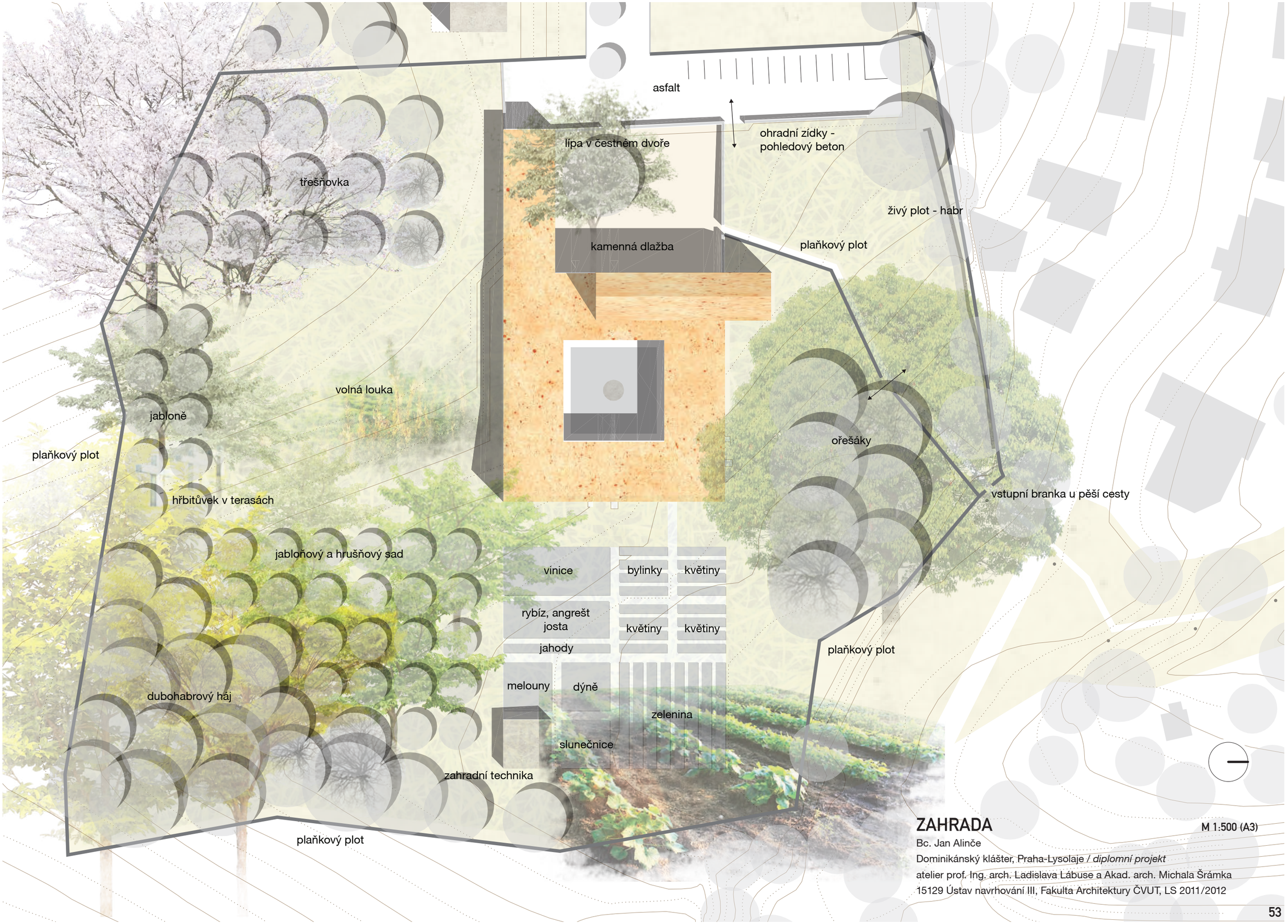

ZAHRADA

M 1:500 (A3)

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

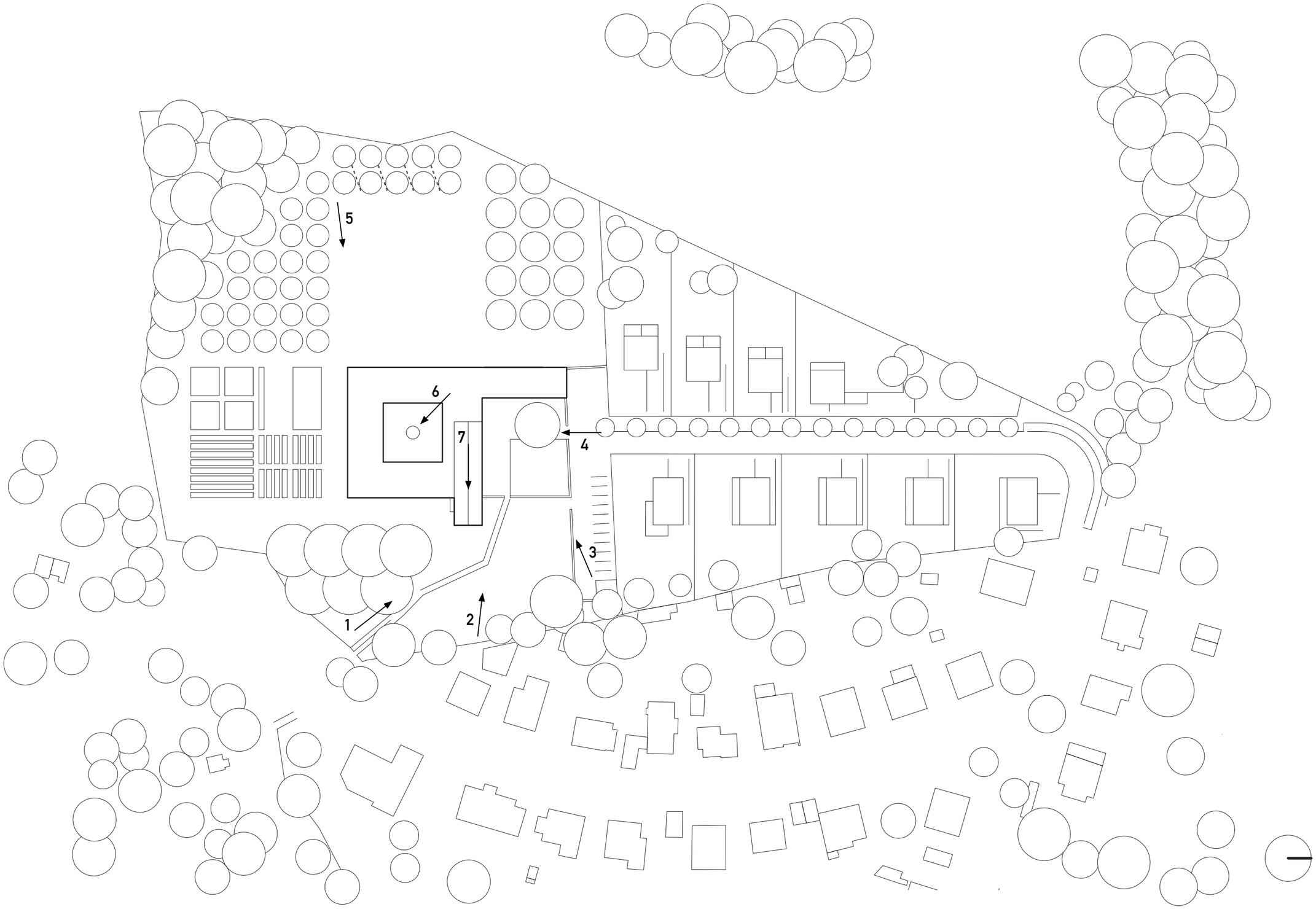

ZÁKRESY / VIZUALIZACE

M 1:1000 (A3)

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

1 / pohled od jihovýchodu na kapli podél přístupové pěší cesty

2 / pohled na východní štít kaple

3 / pohled od severovýchodu přes parkoviště pro návštěvy

4 / pohled od vjezdu do areálu kláštera, pohled do veřejného Čestného dvora

5 / pohled zpod jabloňového sadu na západní fasádu kláštera

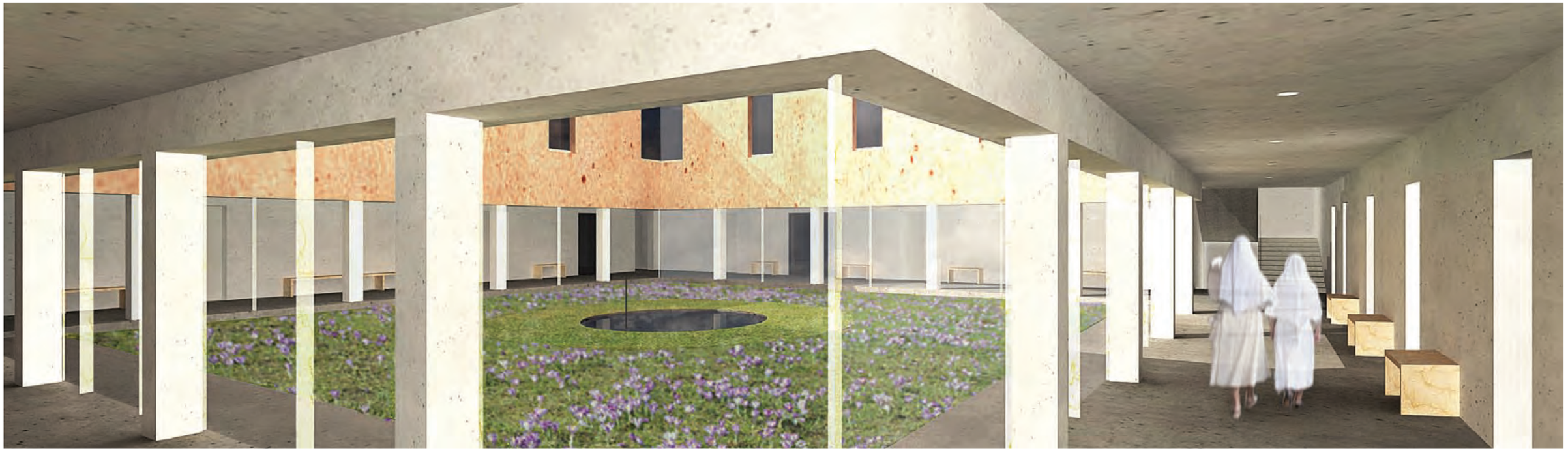

6 / rozkvetlý rajský dvůr pravidelně v průběhu roku: **II.** - **III.** *Sněženky*, **IV.** *Krokusy*, **IX.** *Ocúny*

7 / interier kaple. Východní štít bez otvorů je nasvětlen rozměrným oknem na jižní straně šikmé střechy a barevně trochu odlišen od zbytku interieru. Světlá barva pohledového betonu s bílým cementem odráží a násobí světlo pronikající do interieru. Plný prázdný nasvětlený štít je mlhavou branou, východem do očekávaného blaha.

8 / přístupová cesta od stávající návsi / centra obce / zeleným úvozem

9 / zákres do panorama obce

FOTOGRAFIE MODELU

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

FOTOGRAFIE MODELU

Bc. Jan Alinče

Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*

atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka

15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012

Předmětem diplomové práce je návrh novostavby kláštera pro komunitu kontemplativních mnišek dominikánského řádu v Praze-Lysolajích.

Návrh je jednou možnou odpovědí na obecnější otázku podoby cirkevní stavby ve 21. století. Nový klášter je zakotven v dlouholeté řádové tradici svým hmotovým řešením i prostorovým uspořádáním půdorysu okolo rajského dvora. Nadto má být stavba srozumitelná a věrohodná pro současnou veřejnost. Její výraz je prostý ale sebevědomý. Je to dům s okny. Hmotové členění i výraz stavby intuitivně napovídají o využití interieru. Klášterní areál kontemplativních mnišek je situován na okraji obce. Podporován svým krajinným i urbánním kontextem nevybízí klášter k náhodné návštěvě kolemjdoucí, ale na různých úrovních intimity přijímá ty, kteří o kontakt projeví zájem.

ZÁVĚR

Bc. Jan Alinče
Dominikánský klášter, Praha-Lysolaje / *diplomní projekt*
atelier prof. Ing. arch. Ladislava Lábuse a Akad. arch. Michala Šrámka
15129 Ústav navrhování III, Fakulta Architektury ČVUT, LS 2011/2012